

La Femosa

REVISTA D'OPINIÓ I INFORMACIÓ LOCAL ARTESA DE LLEIDA

Número 310

GENER - FEBRER 2021

P.V.P. 3€

ARTESA SOTA LA NEU

Àngels Florensa

CAPVESPRE D'HIVERN

Àngels Florensa

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat Artesenca	4
J. M ^a Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve i M. À. Florensa	
Festes de Nadal	8
Josep Ma Esteve	
La Marató de TV3	10
Josep Ma Esteve	
Eleccions al Parlament de Catalunya	11
Josep Ma Esteve	
Pluviometria	12
Ramon Serra i Ricard García	
Moviments de població 2020	13
Josep Ma Esteve	
Caliu científic Artesenc	14
Joel Minguet López	
El mig amic	19
Miquel À. Navarro Solé	
El reportatge	20
Josep Ma Esteve, Àngels Florensa i Josep Gallart	
Mossèn Joan Torrelles i Rotella	22
Josefina París Mor	
Fins sempre Joan	26
Antoni Garròs Solé	
Poesia: Cal ser valent	26
M. Assumpció Cornadó Ildó	
La creació de la "taula de benestar animal" a Lleida	27
Eulàlia Solà Miró	
Humor	28 i 34
Xavi	
Entrevista als senyors Manel Grau i Casimir Iglesias	29
Laura Farran Botargues	
Petites joies del patrimoni etnològic d'Artesa	31
El Jaqui. Les aventures i desventures	32
Eulàlia Solà Miro	
Ho hem llegit a... ..	33, 36 i 37
Entreteniments	36
Miquel A. Navarro, Albert Batiste i Lluís Gil	
La cuina Femosa	38
Lluís Gil Fontanet	
Telèfons i horaris d'interès / Solucions als passatempes	39
Imatges d'actualitat	40

Edita

Agrupació Cultural La Femosa
Carrer dels Gallarts, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
lafemosa.artesalleida.cat
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernàndez
Lluís Gil Fontanet

Col·laboradors

Albert Batiste Bonet
Mª Assumpció Cornadó Ildó
Josep Mª Esteve Muñoz
Laura Farran Botargues
Felip Gallart Fernández
Josep Gallart Fernàndez
Antoni Garròs Solé
Lluís Gil Fontanet
Miquel A. Navarro Solé
Josefina París Mor
Eulàlia Solà Miró
Xavi

Fotografies

Arxiu Fotogràfic de La Femosa
Josep Mª Esteve Muñoz
Mª A. Florensa Bertran
Josep Gallart Fernàndez

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

La Femosa, 2ª època
Número 310
Gener - febrer de 2021
DLL 264-1981
ISSN 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

PORTIC

La passada revista la vàrem dedicar al nostre amic i ànima de la revista i de la nostra agrupació cultural, Adolf Costafreda. Han estat molt anys que l'Adolf es va lliurar en cos i ànima a treballar pel nostre poble des de tots els àmbits, però sobretot des de la cultura. L'Adolf es va rebel·lar contra la mediocritat, contra el sotmetiment, contra la grisalla franquista que ens volia anorrear com a poble i com a país. L'Adolf no va plànyer en hores. L'Adolf va ser el motor de la transformació, de la democratització, de la recuperació de la llengua, del patrimoni, del progrés cultural i polític d'Artesa amb iniciatives valentes i agosarades. El seu va ser un treball generós, descomunal, abnegat, molt sovint anònim. Artesa no seria el mateix sense la seva tasca. L'Adolf va convertir Artesa en un referent cultural de primera categoria.

Va ser glossat per diferents col·laboradors que en van fer un retrat precís i ajustat a la magnitud de la seva obra. Malauradament fora del poble i encara no de tot el poble, la seva figura no ha tingut el reconeixement que mereixia i es mereix. Tot i que això a ell, de fet, tant li feia. Però és trist constatar que el seu traspàs a penes va merèixer unes petites ratlles en els diaris de la nostra capital i cap línia des del poder oficial, des de la cultura que en diuen en majúscules. I això ha passat no solament amb l'Adolf Costafreda. Això ha passat amb la majoria de personatges clau de la gran majoria dels nostres pobles, pobles petits,

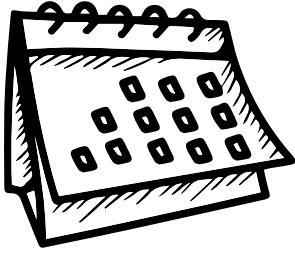

L'Isidre Olomí, l'Adolf Costafreda i la Ramona Violant

L'Adolf amb el Felip Gallart i el Josep Borrell el dia de la presentació del seu llibre "L'ametlla queixalera"

pobles allunyats dels grans centres on es pasta la cultura oficial. Homes i dones que mereixien la Creu de sant Jordi, la majoria molt més que personatges que l'han rebuda, no han tingut ni una trista menció per part de l'oficialitat, ni en el dia del seu traspàs. La ignorància és absoluta i la indiferència ofèn. La cultura no és una creu per lluir en sopars i actes protocol·laris. La cultura és la feina que fan les dones i els homes cada dia a totes les ciutats, pobles i llogarrets per enaltir-los i enaltir el país. L'Adolf ultrapassava l'escala local. El seu llegat, els seus llibres i articles el converteixen en un exemple de primera categoria per a tota Catalunya. Ho sabem nosaltres i ens en sentim orgullosos. Potser algun dia els que decideixen des dels seus setials també ho sabran, també sabran valorar l'obra dels seus fills i filles més abnegats. Llavors sí, llavors sí que podrem dir que som un país que comença a caminar cap un horitzó de plenitud.

ACTUALITAT ARTESENCA

— Josep Ma Esteve — Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa —

EMPREDORIA 6È PONSETIES I VESC

Durant tot el curs, els i les alumnes de 6è de l'escola "Els Til·lers" realitzen un projecte d'empredoria duent a terme diverses activitats per recollir diners per, així, dotar l'escola d'algun element, ja sigui equipament o joc, nous. Aquest any, durant els dies 10 i 11 de desembre, varen muntar diverses paradetes per vendre ponsèties i vesc a tothom qui en necessités. També van vendre mascaretes per La Marató de TV3.

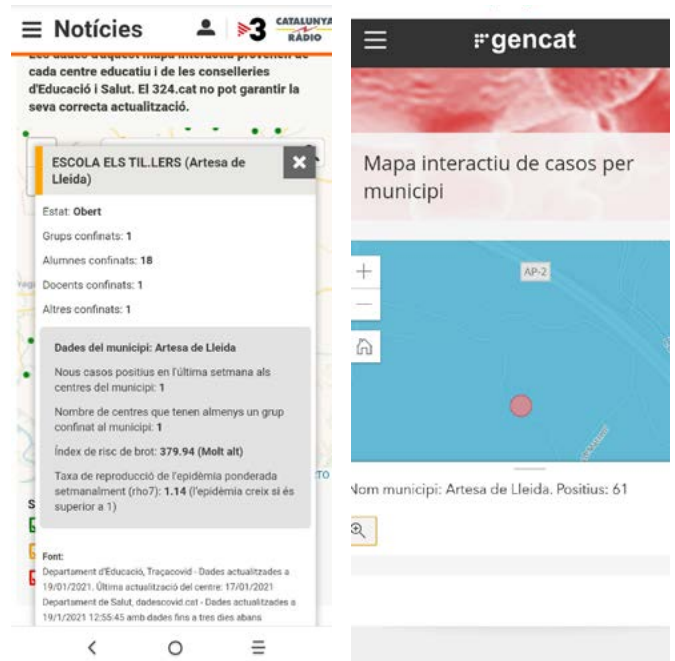

PANDÈMIA MUNDIAL

El cap de setmana després de Nadal van arribar les primeres vacunes per la Covid-19. Aquestes primeres vacunes, de la farmacèutica Pfizer-BioNTech, es van començar a administrar en residències de gent gran a partir del 27 de desembre. A Catalunya la vacunació va començar el diumenge 28 de desembre en una residència de L'Hospitalet de Llobregat. A Lleida, es va iniciar per la residència de Balàfia.

Esperem que aquest sigui el principi del final del mal són que ha significat aquesta pandèmia.

Durant la segona quinzena del mes de gener, es va produir un brot al nostre poble, que va provocar el confinament de tres classes de l'escola i la llar d'infants tancada, i afectà moltes famílies, alumnat sobretot, del poble. Per sort, es va poder controlar a temps.

INCENDI A CAL CALVET

El dimecres 16 de desembre, es va produir l'incendi del magatzem de cal Calvet, provocat per l'explosió de la caldera, i cremà tot el que hi havia dins del magatzem. L'explosió es va poder sentir des de tots els racons del poble. Per l'extinció de l'incendi van intervenir 8 dotacions de bombers.

ACTIVITATS DE L'A. C. LA FEMOSA

Enmig de les restriccions per organitzar actes culturals, l'Agrupació Cultural "La Femosa" no ha pogut presentar, com ens hagués agradat, l'últim llibre del nostre enyorat Adolf, La Femosa cuina. No obstant, durant el cap de setmana del 19 i 20 de desembre, l'Agrupació el va posar a la venda per a tothom que el van voler adquirir.

També, durant tots els caps de setmana del mes de gener, es va organitzar una recollida de signatures per demanar l'amnistia dels presos polítics i de tots els represaliats i represaliades pel conflicte entre l'Estat Espanyol i Catalunya arran del referèndum de l'1 d'octubre.

INCLEMÈNCIES METEOROLÒGIQUES

Com si d'un regal de final de vacances de Nadal es tractés, per als més petits i petites, el dissabte 9 de gener Artesa es va llevar, a l'igual que a la resta de Catalunya, emblanquinada per la borrasca Filomena. Aquesta tempesta va deixar uns gruixos importants de neu, que feia molts anys que no es veien. La nevada va continuar a l'endemà diumenge.

Tot i no ser novetat, una nevada al mes de gener a Artesa de Lleida, el que no és gens habitual, i que constata que el clima no va gens bé, és la forta tempesta de pedra i vent que es va produir el dia 22 de gener. Per sort, la tempesta va ser curta, i no va provocar greus incidències al nostre poble.

Imatges de la nevada del dia 9 de gener

Pedregada del dia 22 de gener

ROBATORI I ACCIDENT

El dissabte 16 de gener Artesa es va despertar sobresaltada per un accident que es va produir al carrer Sant Ramon. Durant la matinada d'aquell dia, un tractor de grans dimensions que havia estat robat d'un magatzem, va xocar contra la façana de cal Pigrossa provocant-hi grans desperfectes, així com greus destrosses en el tractor.

Tractor encastat a la façana

No ha estat l'única incidència d'aquest tipus al nostre poble. Al mes de desembre, també es van fer destrosses a la granja del Silvestre, d'on es van endur un tractor, que va ser trobat a la bassa de purins de l'antiga granja d'en Camil, on també hi van fer destrosses.

Retirada del tractor sinistrat

Destrosses a la granja del Silvestre

Tractor dins la bassa de purins

ACTIVITAT TEATRAL

El diumenge 31 de gener, a les 6 de la tarda, a la sala de teatre municipal, es va representar l'espectacle literari *Dona gener*, interpretada per Clara Olmo i Marta Rossell, acompanyades al piano per Josep Ma Porté.

DONACIÓ DE SANG

Després de molts mesos sense venir al nostre poble, el dia 2 de febrer el Banc de Sang va organitzar a la sala del teatre municipal, i no a la sala dels jubilats com era usual. Degut a la situació pandèmica que vivim, es van establir torns als quals els donants s'havien d'inscriure prèviament.

FESTIVITAT DE SANT ANTONI

Aquest 17 de gener, festivitat de Sant Antoni, no es va poder celebrar el tradicional dinar de germanor. Per continuar amb la tradició, l'Ajuntament va repartir un plat d'olla barrejada per totes i tots els qui es van voler apuntar a la celebració.

El que sí que es va celebrar com cada any, fou la tradicional missa a les 12 del migdia, i la benedicció de vehicles i animals una hora després.

Benedicció d'animals i vehicles

Benedicció d'animals i vehicles

Repartiment d'olla barrejada

INCIVISME

Seguim persistint en la denúncia dels comportaments incívics que es realitzen amb el nostre terme: deixalles, brossa, abocaments.... Anirem insistint fins que s'hi fiqui remei.

REVISIONS ITV

Com cada any per aquestes èpoques, el dilluns 17 de febrer, entre les 8 del matí i les 2 del migdia, va tenir lloc a l'aparcament del recinte de les piscines la revisió tècnica anual de vehicles i maquinària agrícola.

CINEMA GENER-FEBRER

Durant els mesos de gener i febrer, enmig de la tercera onada de la pandèmia, l'activitat del cinema ha anat desenvolupant-se dins de la nova normalitat que suposen les restriccions sanitàries imposades per controlar la pandèmia de la Covid-19. Tot i que en alguns casos no es van projectar dins la data prevista. Les pel·lícules projectades durant aquests mesos de gener i febrer foren:

Dia	Pel·lícula
3 de gener	Intemperie
6 de gener	Especiales
10 de gener	Last Christmas
17 de gener	Abominable
24 de gener	Sobre ruedas
14 de febrer	Last Christmas
21 de febrer	Cuestión de justicia
28 de febrer	Bad boys for life

FESTES DE NADAL

Josep Mª Esteve

El programa de les Festes de Nadal d'aquest any tan atípic, s'ha dut a terme més o menys com estava previst. Durant aquells dies, el Govern de la Generalitat no va variar les restriccions derivades de la pandèmia mundial, per la qual cosa les activitats previstes es van dur a terme amb els condicionants ja clàssics de distància, mans i mascareta.

El que sí que ha provocat les restriccions és que no hi hagi hagut festa de Cap d'Any. Tothom va entrar al nou any en petit comitè.

El tret de sortida de les festes el marcà el concurs de decoració de balcons. Els guanyadors d'aquest any foren la Montse Solé, amb el balcó a la millor qualitat artística, l'Elena Invernón, premi al balcó original, i la Sílvia Orteu, amb el premi al balcó amb més material reciclat.

Els més petits van poder fer cagar el Tió el dia 24 de desembre, això sí, en grups reduïts i per torns d'edat. Però si una cosa estaven desitjosos que arribés era l'inici del nou any amb l'arribada del Gran Camarlenc per recollir les cartes durant el matí del 3 de gener i, com no, la de Ses Majestats els Reis Mags el dia 5.

Per evitar aglomeracions de nenes i nens, la recollida de les cartes per part del Gran Camarlenc es va fer en cinc punts distribuïts pel poble. Pel que fa als Reis Mags, aquest any Ses Majestats van fer una cercavila pels carrers del poble, de manera que els més petits els van poder veure des dels balcons o les voreres de casa seva, per passar a esperar per tal que durant la nit arribessin els regals. També es va poder seguir l'arribada online.

També s'ha celebrat un concurs de pessebres, on tots els participants van obtenir un detall per part de l'Ajuntament.

Per als més petits de la casa, es van organitzar unes estades de Nadal a l'escola de futbol intercomarcal, per continuar practicant el futbol durant els dies de Nadal, i el tradicional Parc de Nadal organitzat per Artesa Gym i l'Ajuntament on es van realitzar activitats esportives, manualitats, tallers, etc.

Tant les actuacions teatrals amb els espectacles The Rat Pack i Estanis, l'home dels oficis, així com el cinema dels dies 3 i 6 de gener, es van celebrar amb notable assistència de públic.

El Camarlenc i els seus patges recollint les cartes

Pels més esportistes, l'Associació esportiva "Superbé" va organitzar una gimcana fotogràfica on els participants, havien de fotografiar-se en 6 punts diferents del nostre secà.

Cavalcada dels Reis Mags d'orient.

LA MARATÓ DE TV3

Josep Ma Esteve

Com ja vàrem informar a l'anterior revista, durant el mes de desembre es van celebrar diferents activitats per la Marató de TV3.

Amés dels actes esmentats a la revista 309, el diumenge 20 de desembre l'Escola de Música Municipal va organitzar una cantata-audició de l'alumnat de l'escola. El diumenge següent, 27 de desembre, també es va disputar una jornada de pàdel solidària de 12 hores de durada on 12 parelles van jugar partidets de 30 minuts de durada. Tant el públic com els participants van poder fer aportacions a la caixa solidària.

A continuació podeu veure un recull de fotografies dels diferents actes fets per La Marató de TV3.

ELECCIONS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Josep Ma Esteve

Enmig de la pandèmia mundial, després que la justícia ho imposés, el passat diumenge 14 de febrer es van celebrar eleccions al Parlament de la Generalitat, després que l'any passat es produís la inhabilitació del president Torra per part de la justícia espanyola.

Per a l'organització de les eleccions, en aquest context pandèmic, es van introduir molts canvis. El canvi principal fou que la seu del col·legi electoral no va ser a les escoles, si nó que les meses es van ubicar als baixos de l'Ajuntament i a la Llar de Jubilats per tal d'evitar aglomeracions. També es van implementar diverses mesures de protecció pels membres de les meses, circuits d'entrada i sortida independents, etc.

Mesa A a l'ajuntament

Totes aquestes circumstàncies, han fet baixar moltíssim la participació (veníem d'un rècord històric). D'un cens de 1129 persones, van exercir el seu dret a vot un total de 751 persones (66,52 % de participació), dels quals 8 foren vots nuls (1,07 %) i també 8 foren en blanc (1,07 %).

Mesa B a la Llar de jubilats

Pel que fa al resultat per partits segons els vots emesos, aquest fou el següent:

- Junts per Catalunya: 230 vots (30,63 %)
- Partit dels Socialistes de Catalunya: 65 vots (8,66 %)
- Partit Demòcrata Europeu Català: 47 vots (6,26 %)
- Ciudadanos: 12 vots (1,60 %)
- Esquerra Republicana de Catalunya: 255 vots (33,95 %)
- Partit Popular: 10 vots (1,33 %)
- CUP: 69 vots (9,19 %)
- En comú podem: 15 vots (2,00 %)
- VOX: 22 vots (2,93 %)
- Recortes 0: 1 vots (0,13 %)
- Partit Comunista Treballadors de Cat. : 1 vots (0,13 %)
- Per un món més just: 8 vots (1,07 %)

PLUVIOMETRIA 2020

Ramon Serra i Ricard García

Dia	Pluja diària	Acumulat	
07/01/20	2	2	Boires
10/01/20	3	5	
19/01/20	7	12	
21/01/20	7	19	
22/01/20	25	44	
23/01/20	55	99	
26/01/20	1	100	
02/03/20	5	105	
03/03/20	2	107	
05/03/20	2	109	
16/03/20	10	119	
17/03/20	3	122	
25/03/20	3	125	
31/03/20	1	126	
01/04/20	10	136	
02/04/20	13	149	
07/04/20	2	151	
13/04/20	1	152	
19/04/20	3	155	
20/04/20	8	163	
21/04/20	26	189	de semeter
23/04/20	9	198	
27/04/20	3	201	
28/04/20	9	210	
11/05/20	21	231	
13/05/20	10	241	
15/05/20	17	258	
16/05/20	29	287	
25/05/20	5	292	
30/05/20	1	293	
31/05/20	4	297	
04/06/20	10	307	
07/06/20	5	312	
08/06/20	3	315	
09/06/20	4	319	

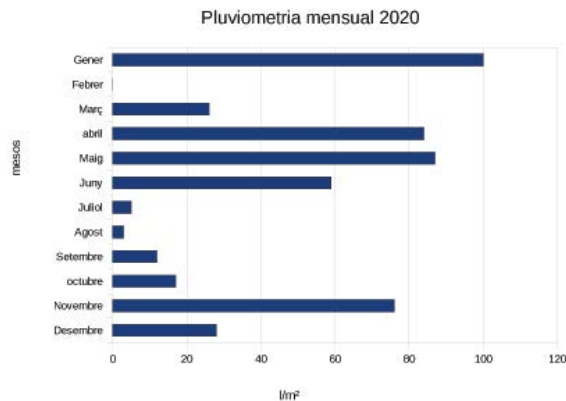
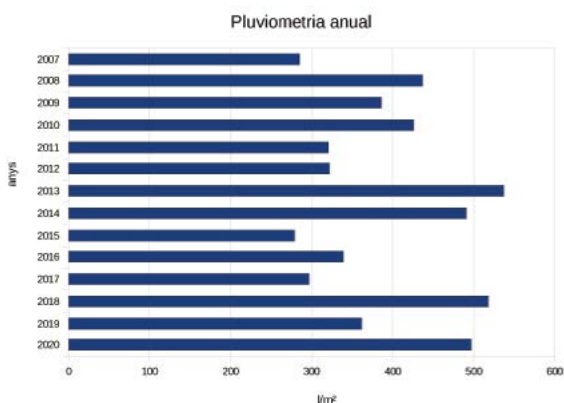
Dia	Pluja diària	Acumulat	
13/06/20	3	322	
16/06/20	18	340	
17/06/20	2	342	
18/06/20	14	356	
01/07/20	3	359	
24/07/20	1	360	
28/07/20	1	361	
13/08/20	1	362	
29/08/20	2	364	
10/09/20	5	369	
18/09/20	4	373	
19/09/20	3	376	
02/10/20	7	383	
14/10/20	2	385	
21/10/20	1	386	
22/10/20	2	388	
24/10/20	4	392	
26/10/20	1	393	
04/11/20	26	419	
06/11/20	14	433	
07/11/20	23	456	
08/11/20	1	457	
09/11/20	1	458	boira
27/11/20	3	461	
28/11/20	6	467	
29/11/20	2	469	
02/12/20	1	470	boira
07/12/20	4	474	
08/12/20	6	480	
10/12/20	3	483	
11/12/20	6	489	
20/12/20	6	495	
24/12/20	1	496	
28/12/20	1	497	

Pluviometria anual

Any	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	285	437	386	426	321	322	537	491	279	339	297	516	362	497

Pluviometria mensual

Gener	Febrer	Març	abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	octubre	Novembre	Desembre
100	0	26	84	87	59	5	3	12	17	76	28

MOVIMENTS DE POBLACIÓ 2020

Josep Mª Esteve

Com en els darrers anys, la població d'Artesa continua estabilitzada al voltant dels 1500 habitants. Així, durant aquest any 2020, la població d'Artesa censada en el nostre poble a 1 de gener de 2021 era de 1535 persones. Per tant, en aquest darrer any els habitants del nostre poble s'han reduït en 54 persones respecte a l'any anterior 2020, una reducció molt important respecte a l'any anterior.

A principis d'aquest any 2021 a Artesa hi vivim un total de 816 homes i 719 dones.

Com és natural, el nombre de persones que viuen en una localitat fluctua molt. Persones novingudes, naixements, defuncions, matrimonis, etc., però aquest any s'ha produït una diferència notable entre els naixements i les defuncions, ja que ens han deixat 11 persones, més que les criatures nascudes al 2020.

A continuació en teniu un resum:

POBLACIÓ	Habitants
Homes	816
Dones	719
Total	1.535

MATRIMONIS	4 parelles
------------	------------

NAIXEMENTS	Persones
Nens	4
Nenes	4
Total	8

DEFUNCIONS	Persones
Homes	10
Dones	9
Total	19

Tu ets el COMERÇ

ARA I SEMPRE TRIEM PRODUCTES I COMERÇOS LOCALS
COMPREM A ARTESA, FEM POBLE!

CALIU CIENTÍFIC ARTESENC

Joel Minguet López

Segons el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), l'Índex de desenvolupament humà és un indicador estadístic utilitzat a gran escala per tal d'avaluar el desenvolupament a nivell mundial. Tres aspectes es tenen en compte: la salut, l'educació i el nivell econòmic. La riquesa en recursos naturals (aliments, combustibles, materials valuosos, etc.) juga, doncs, un paper fonamental en el desenvolupament humà.

La matèria ha jugat sempre un rol limitant per l'ésser humà al llarg del desenvolupament i complexificació de la nostra societat. Així doncs, per tal d'entendre la societat actual i les eines de les quals disposem hem d'entendre la progressió, en concepte de materials, al llarg de la història.

Sempre m'ha captivat entendre tot allò que m'envolta i transmetre-ho a les persones del meu voltant. És per això que aquests articles pretenen divulgar certes curiositats científiques sobre la matèria que he anat acumulant al llarg dels anys. Començant per l'edat de pedra, passant per la metal·lúrgia fins arribar a materials més recents, em sembla interessant alimentar la curiositat científica dels més valents.

Endinsem-nos, doncs, en la ciència de manera accessible i apassionada, apropem-nos al seu caliu reconfortant i proper!

TORBA

L'aigua i el seu rol en el popular fenomen anomenat Canvi Climàtic van ser els protagonistes del darrer article de Caliu Científic Artesenc. Precisament, vam introduir Canvi Climàtic com un fenomen multifactorial que ha induït un augment extrem de les temperatures mitjanes anuals a escala planetària degut a les creixents emissions de gasos hivernacle. A partir del diagrama de fases de l'aigua i el seu cicle en el planeta Terra, vam introduir les catastròfiques conseqüències d'aquest increment de temperatura, així com evocar la necessitat inequívoca de repensar la nostra manera de viure per tal de reduir la nostra empremta en el planeta que ens acull.

Havent constatat que les activitats humanes actuals indueixen un desequilibri o estrès molt important en el planeta Terra, cal entendre com podem lluitar contra aquest fet. Començant per la definició de gas hivernacle i passant per les estratègies intrínseques del planeta Terra per evitar l'excés de gasos hivernacle en la seva atmosfera, intentarem discutir breument com reduir el nostre impacte en el planeta. Particularment, veurem que això va intrínsecament lligat a la matèria orgànica (matèria a base d'àtoms de Carboni). En particular, la gran importància de materials, que moltes vegades es creuen insignificants, com la torba o "terra" d'origen vegetal en el nostre planeta prendrà tot el seu sentit.

Anomenem gasos amb efecte hivernacle aquells gasos presents en l'atmosfera terrestre que interactuen amb la radiació infraroja. Però que és la radiació infraroja?

S'anomena radiació a l'emissió d'energia en forma d'ones (o partícules). És a dir, la radiació és una manera d'intercanviar energia entre dos medis o cossos. Les partícules alfa, beta o gamma produïdes a conseqüència de la desintegració radioactiva d'un àtom altament energètic (Urani per exemple), els raigs X utilitzats per fer radiografies, les ones que trobem en els microones per escalfar aliments, els raigs visibles solars, els raigs Ultraviolats que ens posen "morens", la radiació utilitzada per la telefonia i telecomunicacions actuals, etc. en són exemples. Estareu d'acord amb mi que tots els exemples precedents són radiacions, però divergeixen en la seva perillositat. Les radiacions radioactives són molt energètiques i per tant molt perilloses. En canvi, les ones de ràdio són poc energètiques i per tant no representen un problema per la vida humana. Així mateix, de la mateixa manera que som capaços de veure les radiacions visibles, no som pas capaços de veure els raigs ultraviolats o les ones de ràdio o telefonia. És a dir, no només en la perillositat, però també en la seva detectabilitat, divergeixen les radiacions.

Per catalogar una radiació s'ha establert el que s'anomena l'espectre de freqüència. Tal i com podem veure en la figura 1, s'han establert diverses zones de freqüència (anomenades bandes espectrals) per classificar qualsevol

radiació. Començant per les radiacions menys energètiques fins arribar a les més energètiques, trobem: ones ràdio, microones, ones infraroigs, ones visibles, ones ultraviolades, raigs X i raigs gamma (llista no exhaustiva).

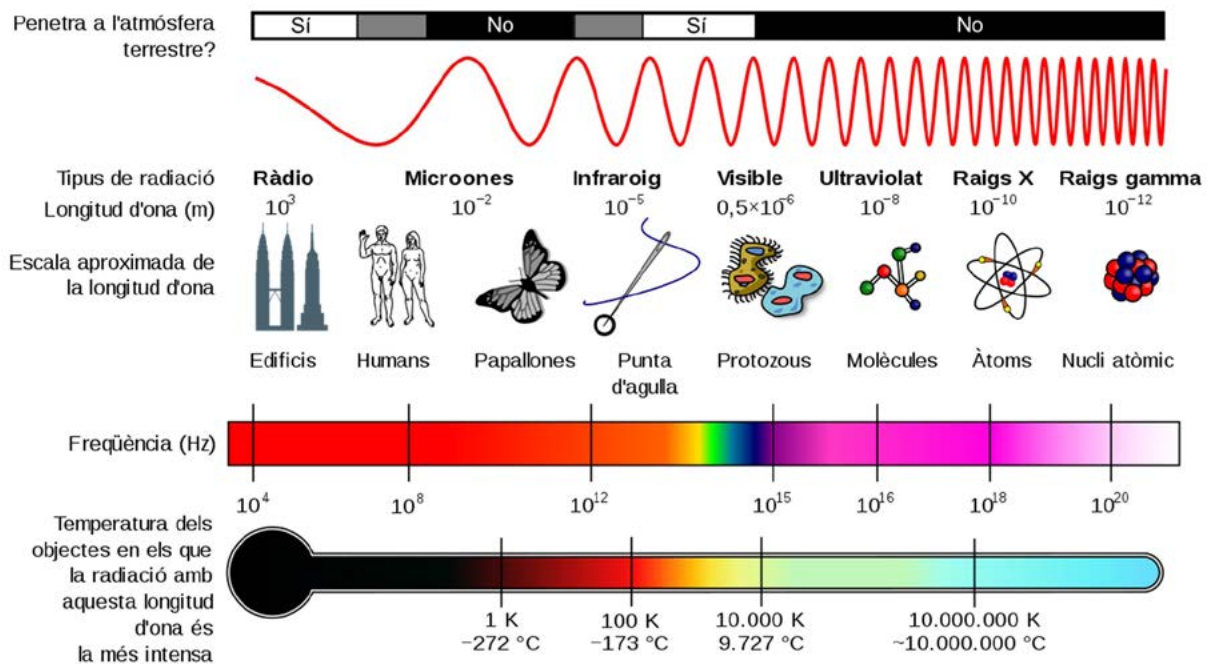

Figura 1: Espectre electromagnètic

La radiació infraroja és, doncs, una petita part de totes les radiacions que podem trobar actualment en el planeta Terra. Si ens hi fixem bé, veurem que els cossos que emeten majoritàriament radiació infraroja es troben en temperatures pròximes de la temperatura ambient (25°C). És a dir, tant els éssers humans com qualsevol cos que es trobi en una temperatura planetària intercanviarà energia amb l'entorn emetent raigs infraroigs. Si bé els éssers humans no som capaços de veure aquestes ones (només podem veure els raigs visibles), les terminacions nervioses de la nostra pell sí que són capaces de detectar-les. En aquest sentit, quan ens escalfem gràcies a l'acció del Sol o l'acció d'un foc a terra, estem interactuant, en part, amb la radiació infraroja provinent d'ambdues fonts.

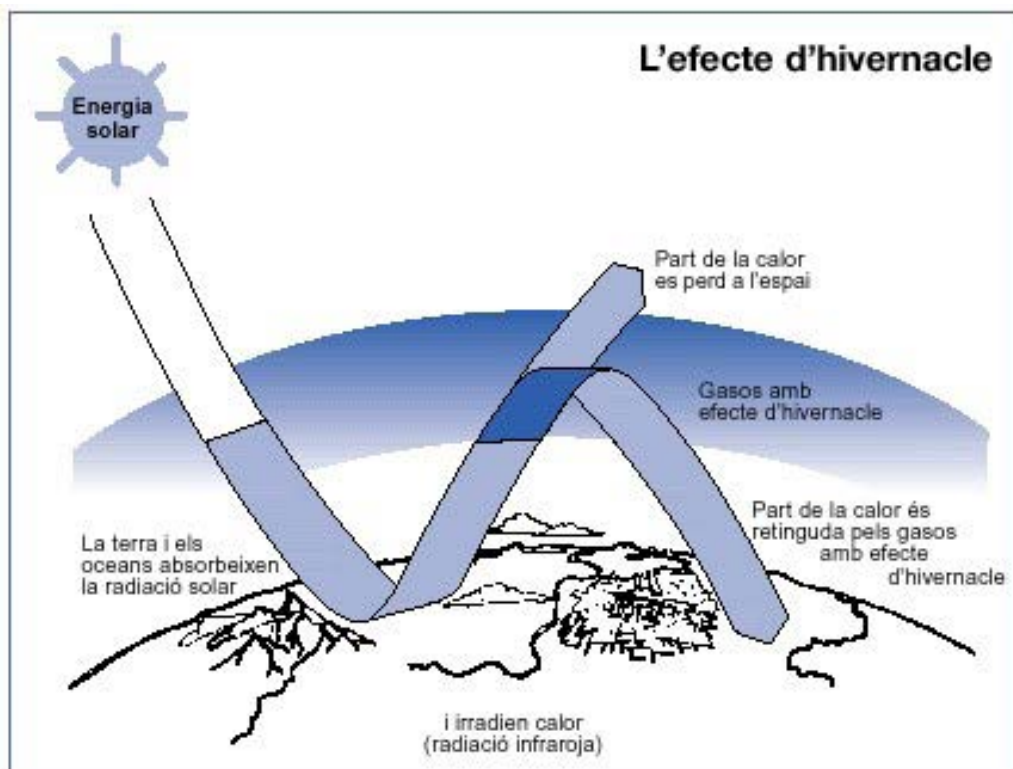

Figura 2: Influència dels gasos amb efecte hivernacle

En definitiva, les radiacions són el pa de cada dia de la nostra existència. En som emissors i receptors. No només això, sinó que la nostra vida en depèn directament. En particular, el planeta Terra està envoltat per l'atmosfera terrestre, una capa de gasos que permet l'entrada d'una gran part de la radiació solar, frenant aquelles radiacions més energètiques i a la vegada més perilloses. Una vegada aquesta radiació ha aconseguit entrar i ha interactuat amb la superfície terrestre (terra i oceans), la presència de gasos hivernacle (diòxid de Carboni/CO₂, metà/CH₄, òxid nítrós/N₂O, vapor d'aigua, ozó, etc.) en permet l'aprofitament en forma de calor (retenció de la radiació infraroja). Aquest fet permet que la temperatura mitjana superficial del planeta sigui apta per a la vida. L'efecte hivernacle és, doncs, necessari per la vida en una certa mesura.

Tal i com hem vist anteriorment, els gasos amb efecte hivernacle estan en gran part formats a base de nitrogen i carboni. La regulació de la presència d'aquests dos elements (i els seus derivats amb efecte hivernacle) en l'atmosfera terrestre és, doncs, necessària per mantenir una temperatura planetària estable. Si un excés de gasos hivernacle és alliberat a l'atmosfera, la temperatura a la superfície planetària augmentarà de manera descontrolada. Així mateix, si la presència de gasos hivernacle a l'atmosfera terrestre es veïés reduïda anormalment, la temperatura a la superfície planetària disminuiria de manera descontrolada. Cal que ens fixem en el cicle del nitrogen i del carboni en el planeta Terra. Degut que l'estudi d'ambdós cicles està fora de l'abast d'aquest article, ens centrarem únicament en el cicle del carboni (figura 3)

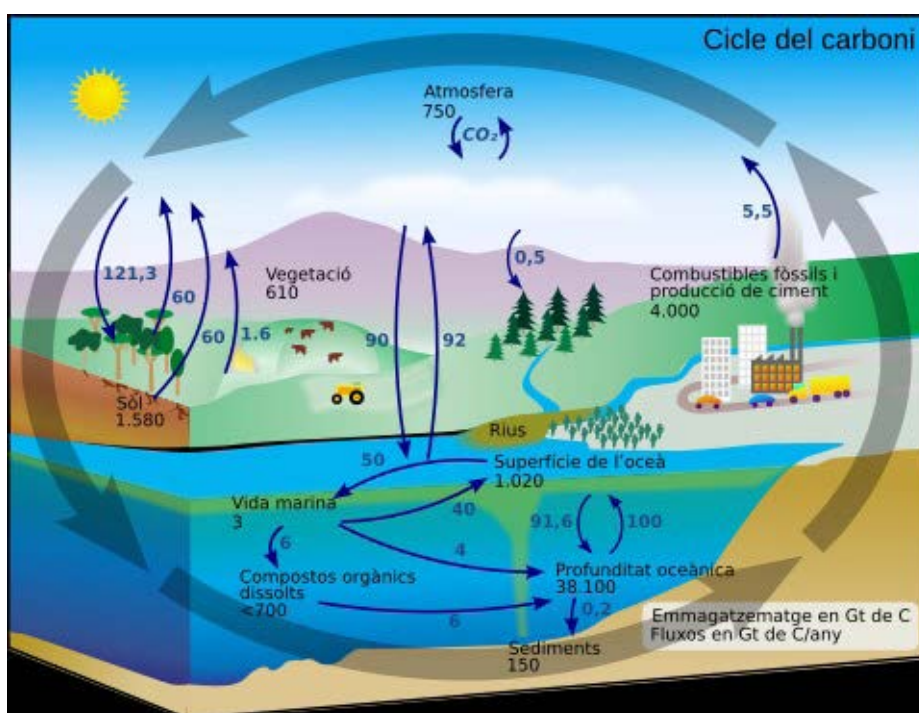

Figura 3: Cicle del carboni en el planeta Terra (Gt significa GigaTones)

La presència de Carboni al planeta Terra està repartida entre quatre reservoris: l'**atmosfera** (carboni a l'estat gas), la **litosfera** (carboni en forma de roca), la **hidrosfera** (carboni en els oceans) i la **biosfera** (éssers vius animals i vegetals). El reservori més gran de carboni es troba en la **litosfera** en forma de roques calcàries o combustibles fòssils (petroli, carbó, gas natural, etc.). En segon lloc trobem les reserves de carboni en la **hidrosfera** (carboni dissolt en l'aigua). En tercer lloc trobem les reserves de carboni en l'**atmosfera** (una gran part en forma de CO₂). Finalment, la **biosfera** és el reservori més petit de carboni del planeta Terra (éssers vius animals o vegetal/biomassa).

La distribució de Carboni al planeta Terra ve determinada pels intercanvis entre aquests reservoris. Existeixen dos tipus d'intercanvis de carboni entre aquests reservoris:

- **INTERCANVIS LENTS:**

- **Intercanvis de carboni amb la litosfera.**

- Si les condicions són les adequades, els materials formats a base de Carboni es poden transformar en roca calcària mitjançant dos processos: la fossilització i la sedimentació. Tanmateix, si les condicions ho permeten, en aquest grup també hi trobem la formació de combustibles fòssils (carbó, petroli, gas natural, etc.). Ambdós processos es produeixen en una escala temporal gegantina.

• **INTERCANVIS RÀPIDS:**

Intercanvis entre atmosfera i biosfera:

Bé sigui per la respiració, la fotosíntesi o altres processos, els éssers vius presents en la biosfera interactuen amb les partícules de carboni presents a l'atmosfera. Per exemple, la respiració cel·lular aeròbica (respiració humana per exemple) necessita O₂ i allibera CO₂ a l'atmosfera. En aquest sentit, cal destacar que la fotosíntesi dels vegetals fixa el carboni (absorbeix CO₂) per crear matèria orgànica (per créixer) i allibera O₂ a l'atmosfera.

Intercanvis amb la hidrosfera:

Els oceans tenen una capacitat gegantina d'emmagatzemament de CO₂, gràcies a la seva gran solubilitat en l'aigua. Per tant, el Carboni present en l'atmosfera pot ser dissolt en l'aigua.

En aquest sentit, la figura 4 il·lustra esquemàticament les **interaccions naturals** (sense tenir en compte l'acció humana) entre aquests reservoris en el planeta Terra.

Per tant, el planeta Terra disposa de mecanismes naturals per regular la distribució de Carboni en els diferents reservoris. O sigui, el respecte dels mecanismes naturals de distribució del Carboni (interaccions naturals) assegura una correcta regulació i, per tant, afavoreix un entorn apte per a la vida tal i com la coneixem. Desafortunadament, les activitats humanes indueixen a un **desequilibri en els intercanvis naturals**, que es resumeixen esquemàticament en la Figura 5:

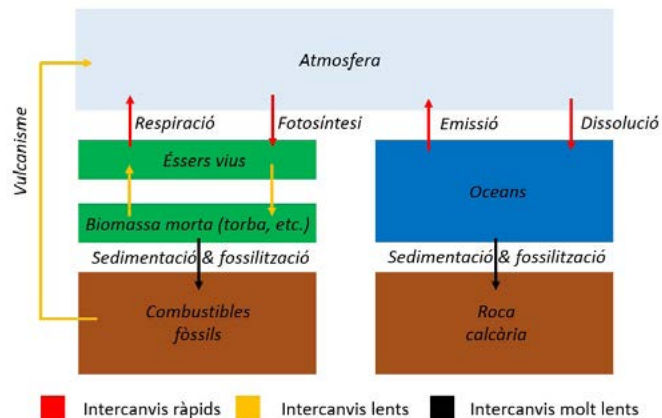

Figura 4: Intercanvis naturals entre els diferents reservoris de Carboni

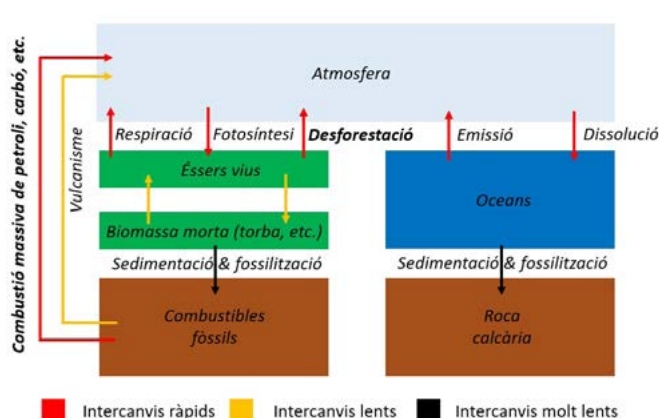

Figura 5: Intercanvis entre els diferents reservoris de Carboni

La crema massificada de combustibles fòssils (gas natural, petroli, carbó, etc.) indueix un increment més que considerable d'emissions de Carboni a l'atmosfera, en forma de gasos amb efecte hivernacle. Així mateix, recordem que la fotosíntesi vegetal és un dels pocs mecanismes naturals que permet captar CO₂ present a l'atmosfera. Els episodis pronunciats de desforestació contribueixen, doncs, substancialment a l'increment d'emissions de gasos hivernacle. A més a més, recordem que la respiració aeròbica allibera CO₂ a l'atmosfera. Per tant, un increment demogràfic pronunciat del regne animal terrestre indueix un increment d'emissions de CO₂ a l'atmosfera. Tots els processos que acabem d'il·lustrar generen un ràpid alliberament de CO₂ a l'atmosfera. Així mateix, si ens hi fixem bé, veurem que l'únic reservori estable de Carboni terrestre és el reservori litogràfic (roques calcàries i combustibles fòssils). Un únic procés natural extreu Carboni present en aquest grup: el vulcanisme. Lògicament, només dos únics processos extremadament lents permeten d'introduir Carboni en aquest reservori (sedimentació i fossilització).

Adequar els nostres costums al cicle natural del Carboni terrestre és, doncs, l'única solució per lluitar contra les emissions devastadores de gasos amb efecte hivernacle. Cal, doncs, intentar reduir els intercanvis de Carboni cap a l'atmosfera creats per l'acció humana (emissions de CO₂ provinents de la crema de combustibles fòssils i emissions de CO₂ provinents de la respiració aeròbica animal) i afavorir els processos de captació de CO₂ atmosfèric (reduir la desforestació i afavorir la presència d'éssers vius vegetals). Més precisament, es coneix com *petjada de Carboni* la quantitat total de gasos amb efecte hivernacle alliberats a l'atmosfera, directament o indirectament, per una certa entitat (individu, producte, servei, etc.). Reequilibrar el cicle de Carboni planetari passa, doncs, per reduir la *petjada de Carboni* global humana, és a dir, per limitar la *petjada de Carboni* de cada ésser humà durant la seva vida.

En la secció bibliogràfica “càlcul de la petjada de Carboni personal” es troben diversos enllaços a calculadores *online* de la nostra petjada de Carboni en el planeta. Només dos minuts són necessaris per quantificar la nostra petjada durant un cert període de temps. Més precisament, veurem que l'ús que fem dels transports juga un paper important en la nostra empremta de Carboni. Prioritzar l'ús de transports no emissors de Carboni (marxa, bicicleta, etc.), prioritzar els transports amb febles emissions de Carboni (vehicles híbrids o elèctrics) o prioritzar els transports (a motor tèrmic) comunitaris i reduir l'ús de l'avió són algunes accions interessants per reduir la nostra empremta de Carboni. Així mateix, l'alimentació energètica de l'habitatge també juga un paper important. Evitar l'ús de combustibles fòssils i reduir el consum elèctric en la nostra llar ens permetrà reduir la nostra empremta de Carboni. L'ús de fusta no industrial per l'escalf humà és una molt bona opció en aquest sentit. Finalment, veurem que els hàbits de vida personals (alimentació, consum de fàrmacs, compra de roba/sabates/tèxtil, compra d'equipament tecnològic -mòbil, ordinador....-, entre d'altres), que sovint descurem en aquest càlcul, també juguen un paper realment important en la nostra empremta de Carboni. Reduir el consum d'aliments d'origen animal, reduir el consum d'aliments industrialitzats, prioritzar el consum d'aliments d'origen vegetal, reduir el consum de fàrmacs, evitar qualsevol compra material innecessària (tèxtil, telèfon, ordinador, papereria, electrodomèstic, etc.), són algunes de les accions proposades per reduir la nostra empremta de Carboni en l'àmbit dels hàbits personals. En definitiva, migrar la nostra alimentació cap als vegetals, adoptar uns hàbits de vida “minimalistes” i evitar tota compra innecessària són passos gegantins cap a la reducció de la nostra empremta de Carboni.

En conclusió, començant per la definició de gas hivernacle i passant per la descripció del cicle del Carboni en el planeta Terra, hem pogut identificar un desequilibri pronunciat en la repartició del Carboni terrestre provinent de l'acció humana. Així mateix, hem pogut lligar l'origen d'aquest desequilibri als hàbits de vida personals (transport, habitatge, alimentació, vestimenta, etc.). En aquest sentit, sembla clar que prescindir d'allò que ens és innecessari i orientar adequadament les nostres eleccions en termes de transport, habitatge, alimentació, medicina i tecnologia és necessari per reduir el nostre impacte en el planeta Terra. En particular, hem vist que la matèria i energia provinent del cicle de vida vegetal (ésser viu vegetal – torba) és renovable. Prioritzar la proliferació del món vegetal en el nostre planeta és molt interessant per preservar-lo i establir un equilibri en la repartició de Carboni planetari. Per tant, la torba o “terra” d'origen vegetal, produïda a partir de la descomposició de matèria orgànica vegetal en presència d'oxigen i aigua, és un material inequívocament indispensable per la presència de vida en el nostre planeta.

Fonts bibliogràfiques:

Gencat, “Els gasos amb efecte hivernacle”, consultat el 12/02/2021.

URL: https://canviclimatic.gencat.cat/ca/canvi/efecte_hivernacle/

Wikipedia, “Espectre”, consultat el 12/02/2021. URL: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Espectre>

Gencat, “Què és l'efecte hivernacle?”, consultat el 12/02/2021.

URL: http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/educacio_per_a_la_sostenibilitat/suport_educatiu/canvi-climatic/informacio/que_es_efecte_hivernacle/

Wikipedia, “Cicle del Carboni”, consultat el 12/02/2021.

URL: https://ca.wikipedia.org/wiki/Cicle_del_carboni

“L'efecte hivernacle i els seus gasos”, consultat el 12/02/2021.

URL: <https://sites.google.com/site/elcanviclimatic1batx/l-efecte-hivernacle>

Càlcul de la petjada de Carboni personal:

Departament de Territori i Sostenibilitat – Generalitat de Catalunya, “Petjada de Carboni”.

URL: http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/empresa_i_produccio_sostenible/estrategia_ecodisseny/ecodisseny/eines/eines_av/petjada_carboni/

UPF, “Calculadores de petjada ecològica”. URL: <https://www.upf.edu/web/upfsostenible/calculadores-de-petjada-ecologica> (*Carbon Footprint essent segurament la més completa i popular*)

EL MIG AMIC

Miquel À. Navarro Solé

El "mig amic" era el renom en què l'Adolf i jo (no recordo si el Ramon Serra ho compartia, ja que no li he preguntat mai) li donàvem a cert personatge d'Artesa.

Era la Festa Major de l'any 1978 i tots els carrers del poble estaven guarnits amb garlandes amb diferents tipus de banderetes (encara se'n poden trobar), quan amb l'Adolf, jo mateix i el Ramon Serra, juntament amb un altre "company", gràcies a la furgoneta del Ramon i aprofitant la foscor de la nit, vàrem passar pels carrers del poble i vàrem retallar totes les banderes espanyoles que hi havia, s'ha de dir que llavors el Ramon tenia una furgoneta alta, una "SAVA" de color groc, com l'atuell que ara porta al cap, que quan plovia una mica i hi havia fang patinava.

L'endemà al matí vaig arribar a "l'Hogar" a fora, al carrer, hi havia entre altra gent, el Cantador, el Jordi del Manyana per ser més precisos. En veure'm va dir-me que l'Adolf, el Ramon Serra i jo mateix potser tindríem problemes perquè el mig amic havia explicat el de la nit anterior, allí al cafè. El Cantador a més de ser molt bona persona, era molt llest i no va equivocar-se gens.

Passats dos o tres dies de la Festa Major, vaig ser citat a l'Ajuntament d'Artesa i vaig trobar-me allí amb el Ramon Serra i l'Adolf. En una sala hi havia l'alcalde (el Ramon de la Marta), el secretari, Eloi Oró, i el sergent de la guàrdia civil de Juneda. Hauríeu de veure la reacció de l'Adolf com a persona més gran i més ideològica com se les va tenir amb el Ramon de la Marta i el sergent. No ho he dit, però del "company" ni rastre. Ara que tant aquest com l'alcalde varen quedar ben retratats.

L'any següent i com que encara hi havia la mili, em van comunicar que m'havia tocat de fer-la a Melilla. Ja que tenia la mare bastant malalta i el Manolo que m'escalfava el cap, vaig anar al Gobierno Militar a assabentar-me'n i la resposta per part d'un militar (no sé si era general o caporal) va ser "*hombre con estos antecedentes todavía te mandan cerca*". Quins antecedents? A no ser que fos

A cal Tomàs on jo feia guàrdia amb el Jordi Niubó (perquè el Bep havia anat a la mili i vaig ocupar el seu lloc) l'Adolf supervisava la comptabilitat i les incidències, i quan ho passava en net, sempre i per fer-me empenyar escrivia el meu cognom amb "B" així que quedava Nabarro, i jo da-li que da-li, però sabia que només ho feia per tocar el botet. Quan em vaig casar li vaig fer saber, inclús recordo d'oferir-li el paper de testimoni, cosa que va refusar tot i això, sabeu que va regalar-me?, doncs una Bíblia tot sabent que jo no era creient.

Al Miquel del Quelo només dir-li que el meu record sobre "l'Adolfo", era més aviat un home no gaire alt, amb gorra i renegant. És clar que jo sóc una mica més gran. Sobre l'Estel tinc un record agredolç. L'Adolf pujava molt sovint a la Vileta a veure la família de cal Peix. Una d'aquestes vegades que jo era al carrer amb la meva escopeta de perdigons, vaig tirar-li un perdigó a l'Estel, amb la mala sort que l'Adolf em va veure. Ja us podeu imaginar el sermó sense crits i raonadament sobre el que havia fet. Perdó a Estel i perdó a Adolf.

Sempre em deies que escrivís un article per La Femenosa i jo sempre contestava el mateix, "no em surt" tu responies que tot és posar-s'hi. Em sap greu escriure aquest article.

Adéu company!

EL REPORTATGE

ARTESA COBERTA DE NEU

Fotografies: Josep Ma Esteve, Àngels Florensa i Josep Gallart

MOSSÈN JOAN TORRELLES I ROTELLÀ

Josefina París Mor

El passat 19 de novembre del 2020 va morir a Lleida víctima de la Covid-19 mossèn Joan Torrelles i Rotellà a l'edat de 91 anys.

Tota una vida dedicada al servei de l'Església, seixanta nou anys de sacerdoci, trenta dels quals (1980-2010) viscuts a la parròquia de Sant Miquel Arcàngel d'Artesa de Lleida.

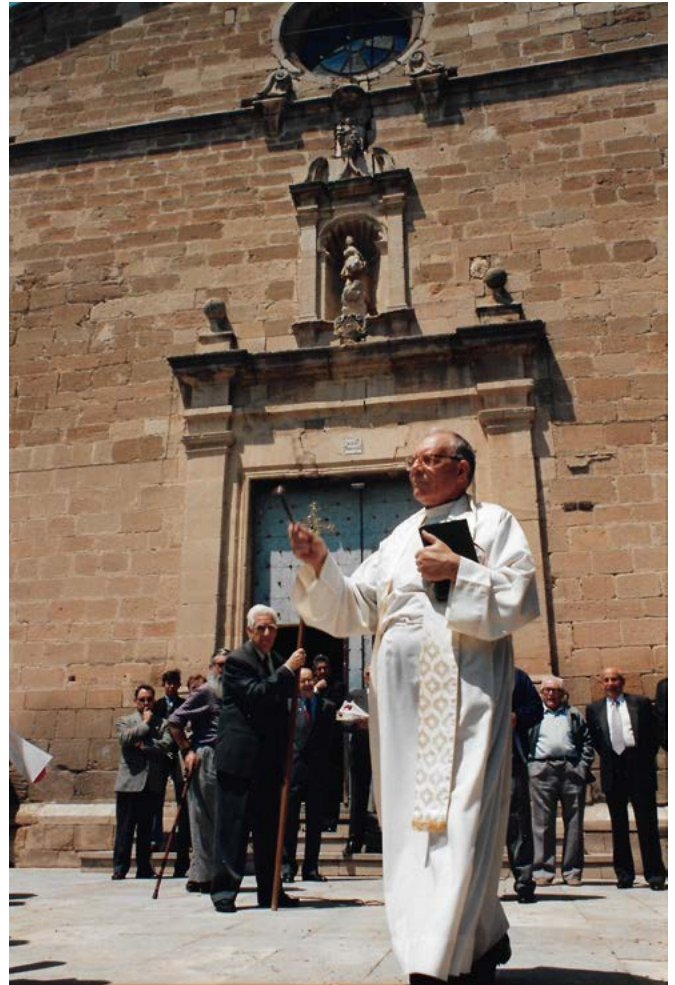
Vaig conèixer i contactar amb mossèn Joan a mitjans dels anys noranta del segle passat. En aquella època estava realitzant el treball de recerca sobre la història de l'ermita de Sant Ramon i necessitava consultar l'arxiu parroquial i parlar amb el seu Rector.

Era una tarda de tardor quan em vaig presentar a l'església d'Artesa i allí a la sagristia li vaig exposar el meu projecte. Tot va ser molt senzill, ràpidament ens vam posar d'acord. Amb gran entusiasme va acollir el meu treball i em va oferir tot tipus d'ajut i recolzament per tirar endavant la meva tasca d'investigació.

A partir d'allí vam començar una relació de bona amistat que vam mantenir fins al final de la seua vida. Durant tots aquests anys he pogut constatar la seua bonhomia, la seua fermesa, el seu altruisme i la seua gran capacitat de treball i servei a la comunitat.

Fou un sacerdot compromès amb l'Obra de Mn. José Mª Escrivà de Balaguer buscant la santificació personal mitjançant el treball. Com a membre de l'Opus Dei treballà sempre amb l'esperit d'excel·lència, com un servei efectiu per les necessitats de la societat i millorar la vida de les persones. Durant els seus trenta anys al capdavant de la parròquia del poble, amb molt d'entusiasme va treure endavant grans projectes d'obres i arranjaments al Patrimoni Arquitectònic religiós d'Artesa.

També com a home de Déu i d'Església tots hem compartit amb ell moments d'alegries, penes i tristors. Durant el seu ministeri sacerdotal, diferents generacions d'artesencs hem rebut l'administració dels sacraments del baptisme, la comunió, el matrimoni, l'extremunció... ha estat un sacerdot a peu de carrer, sempre amb la mà estesa per ajudar els més febles i necessitats.

El seu pas per la parròquia ha deixat una empremta de treball i bonhomia al servei de la comunitat que ja forma part de la nostra història col·lectiva.

APUNTS BIOGRÀFICS

Mossèn Joan va néixer el dia 17 de març de l'any 1929 en el si d'una família pagesa, creient i religiosa de Vilanova de Segrià. Era el cinquè dels sis fills que va tenir el matrimoni format per Josep Torrelles i Francesca Rotellà.

Ben aviat, l'esclat de la guerra civil (1936-1939) va sacsejar la vida tranquil·la i càlida d'aquell petit infant. El mateix estiu de 1936 essent escolanet de l'església de Vilanova, va viure de prop la mort tràgica del mossèn del seu poble, un fet que li va causar un fort impacte emocional que mai més no va poder oblidar.

En acabar el conflicte bèl·lic, la seva padrina de fonts, Dolores Puig i Elias de Lleida, es va voler fer càrrec de l'educació del seu fillat. Amb el

consentiment dels seus pares, l'any 1940 el petit Joan va ingressar al Seminari de Lleida.

Explicava moltes vegades, haver tingut records tristos i durs dels seus primers tres anys de seminarista. El fred, la fam i la misèria de la post guerra viscuda al Seminari el van impressionar molt, després a poc a poc la vida es va anar normalitzant i la vocació sacerdotal d'aquell adolescent s'anà també reafirmant i fent cada vegada més forta.

El 9 de setembre de 1951, a l'edat de 22 anys, va finalitzar els seus estudis sacerdotals i va ser ordenat prevere a la capella del Seminari pel bisbe Aurelio del Pino Gómez. El dia 17 del mateix mes va cantar Missa al seu poble natal, Vilanova de Segrià.

En un principi, els plans i anhels del nou sacerdot, a qui li agradava molt estudiar, era anar a Roma (Itàlia) per tal d' iniciar els estudis superiors de Teologia. Malgrat tots els seus esforços i les seues il·lusions aquest projecte no pogué realitzar-lo ja que els seus superiors eclesiàstics havien decidit col·locar-lo al capdavant d'alguna parròquia lleidatana.

Així el 17 de gener de l'any 1952 fou nomenat Ecònom de les esglésies de Irgo, Saraís, Lleps i Coll a la Vall de Barrabés. En aquestes petites parròquies pirinenques va iniciar el seu primer ministeri sacerdotal on hi va romandre fins l'any 1957.

Els cinc anys de sacerdoci passats en aquells petits pobles del Pirineu no van aconseguir apaivagar la seua il·lusió i voluntat de continuar estudiant, i així l'octubre del mateix any 1957 es va

traslladar a Barcelona per tal de cursar la carrera de Filosofia i Lletres a la UB.

Mentrestant l'any 1960 a la ciutat de Lleida, el seu bisbe Aurelio del Pino Gómez va fundar un col·legi per a nois, el col·legi Episcopal i mossèn Joan hi fou cridat per impartir classes de Filosofia i Literatura. Començava així una nova etapa de la seua vida, una tasca engrescadora de professor per a nois adolescents que va assumir amb gran responsabilitat i que anà compartint, fins a la jubilació, amb el seu ministeri sacerdotal.

Entre els anys 1970 i 1975 va estar adscrit a la parròquia de Sant Josep Obrer de Lleida, després va passar com adscrit, durant cinc anys més, a la parròquia de Sant Andreu de Lleida (1975-1980).

A començaments de la dècada dels anys setanta, després d'un temps de reflexió personal i recolliment espiritual, mossèn Joan decidí entrar a formar part de l'Obra de Mn. José Maria Escrivà de Balaguer, l'Opus Dei. Sentia la necessitat de combinar la seua vida de pietat i apostolat amb l'esforç del treball quotidià per poder oferir així un millor servei a la societat de la qual formava part.

L'any 1980 va ser nomenat Rector de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel d'Artesa de Lleida on hi va restar fins al 2010, any de la seua jubilació.

A Lleida residí a la Casa Sacerdotal i l'any 2012 fou adscrit a la parròquia de Sant Martí de la capital on va exercir el seu ministeri fins al final dels seus dies.

MOSSÈN JOAN TORRELLES I ROTELLÀ NOU RECTOR DE LA PARRÒQUIA D'ARTESA DE LLEIDA

L'any 1980, el Sr. Bisbe de Lleida, Mn. Ramon Malla i Call el nomenà Rector de la parròquia d'Artesa de Lleida.

La seua arribada a la nostra parròquia significa l'inici d'una nova etapa en la vida parroquial. L'església, l'edifici més emblemàtic del poble, mostrava un aspecte descarat i deplorable. Des de les reparacions i reposicions efectuades després de la guerra civil, poques havien estat les obres que s'havien realitzat al nostre temple parroquial, al llarg dels últims quaranta anys.

També l'ermita de Sant Ramon, des de l'any 1955-1977 no s'hi havia fet cap intervenció i necessitava arranjaments i millores tant en el seu espai exterior com dins de la capella.

L'empenta del nou Rector, la bona predisposició dels feligresos i la col·laboració de l'Ajuntament es va aconseguir dur a terme tota una sèrie d'obres i reformes al Patrimoni Arquitectònic religiós d'Artesa, com mai no s'havia vist anteriorment.

OBRES I MILLORES A L'ESGLÉSIA PARROQUIAL

- La primera intervenció va començar l'any 1981 i va ser la instal·lació de l'aigua dins del temple parroquial. És van construir tota una infraestructura de canonades i clavegueres dins l'edifici per tal de connectar amb la xarxa del carrer i dotar-lo d'aigua corrent.

- El mateix any és va netejar l'antiga sagristia del costat esquerra del presbiteri que feia de golfes i la van convertir en una capella dedicada a la Mare de Déu de Montserrat. La decoració i ornamentació de la capella es realitzà amb paraments

i mobles reutilitzats, imatges i quadres donats per diferents associacions i particulars.

- El mes de setembre de 1981 de comú acord amb l'Ajuntament es van iniciar els treballs de reparació i condicionament de la teulada de l'església que estava en molt mal estat i s'havia convertit en un perill per la feligresia.

- L'any 1982 es van construir sis sales de catecisme i reunió a les golfes del costat dret de l'edifici, damunt de les voltes dels altars, sota el guiatge de l'arquitecte municipal Mariano Gomà.

- En aquest mateix any també és van realitzar una sèrie d'obres de conservació, millorament i pintura dins del temple i també és canvià la instal·lació elèctrica de l'edifici ja que era vella i estava en mal estat.

- L'any 1984 és va realitzar el mural de l'Altar Major, obra de l'arquitecte municipal Mariano Gomà i Pujades que fou molt criticada i polèmica entre la feligresia d'Artesa.

- També en aquest any la pintora del poble Isabel Paris Puig va pintar els murals de l'Altar del Sagrat Cor.

- Durant el mateix any és va encomanar la realització de la talla de la Verge de l'Assumpció, patrona de l'església parroquial. L'encàrrec es va fer al pintor i escultor lleidatà Víctor Pérez Pallarès. Durant el procés constructiu, l'arquitecte Mariano Gomà anava seguint i supervisant l'obra. Després una vegada acabada l'escultura, la pintora Isabel Paris la va policromar.

- Entre els anys 1990-91 la parròquia d'Artesa va permutar amb l'Ajuntament de la vila el solar de l'antiga abadia, al costat de l'església amb un edifici de la plaça Major núm. 5 propietat del consistori per convertir-la en la casa rectoral. Les obres del nou edifici van ser inaugurades el dia 28 de desembre de l'any 1991 pel bisbe de Lleida Mn Ramon Malla i Call.

- Al solar de l'antiga abadia l'Ajuntament va construir l'actual Llar de Jubilats deixant una franja lliure d'uns 4 m. lineals d'amplada per permetre l'accés de vehicles a la plaça de l'Església des del carrer de la Bassa i de la pujada de la Vileta.

- Durant el 1998-99 es van efectuar reparacions i arranjaments al mur exterior del costat dret del temple. També s'instal·là una bomba de calor dins de l'església per escalfar-la a l'hivern i refrige-

rar-la a l'estiu i en aquest mateix any es va instal·lar una nova electrificació de les campanes.

- L'any 2000 es van obrir les finestres situades damunt l'entaulament dels altars per donar més llum natural al temple i es van col·locar vitralls acolorits amb imatges de la Verge Maria.

- En aquest mateix any es van arranjar i pintar les tres capelles del costat dret del temple. En aquest treball de neteja van sortir a la llum, a la capella del Sant Crist, unes pintures datades del segle XVIII que en aquest mateix any foren restaurades pel Departament de Cultura de la Generalitat a Lleida.

- L'any 2002 es van pintar els murals de l'altar de Sant Antoni de Pàdua, obra de l'artesenc Isabel Paris Puig.

OBRES I MILLORES A L'ERMITA DE SANT RAMON

L'any 1980, per qüestions de la feina del camp i a petició de molts veïns del poble, el consistori va traslladar la Festa Major d'Artesa a l'últim cap de setmana d'agost, fent-lo coincidir amb la festivitat de Sant Ramon i així donar-li un caire religiós a la festa.

El nou rector i el consell parroquial veient que la nova festa major arrelava, van promoure fundar una comissió per tal d'organitzar els actes festius en honor del Sant i millorar una ermita que durant molts anys havia restat descurada i oblidada. El 20 de setembre de l'any 1986 es va fundar la comissió del patronat de Sant Ramon. A partir d'aquesta data el nou òrgan en col·laboració amb l'Ajuntament d'Artesa, emprendreà una sèrie d'intervencions a l'ermita i el seu entorn.

Entre els anys 1987-88 amb la participació de la regidoria d'urbanisme de l'Ajuntament d'Artesa es va dur a terme el projecte d'urbanització de l'entorn de l'ermita.

Es va ordenar tot l'espai dels voltants de la capella, es va pavimentar el terreny a base de formigó, es va fer una plaça davant de la façana principal amb una font de pedra i la creu de terme restaurada, es van col·locar bancs, es van plantar arbres i gespa,...

Una altra millora important que es va aconseguir, en aquesta urbanització, va ser el portar l'aigua fins a l'ermita.

Actualment aquest espai esdevé un lloc tranquil i acollidor on el dia de la festa de Sant Ramon se celebra la missa en honor del seu patró.

L'any 1994 es van fer tot un seguit d'obres a l'edifici per millorar-ne l'estat i afavorir la seua conservació. Des de 1977 no s'havia dut a terme cap obra de restauració.

En aquesta intervenció, entre altres coses, es va repassar la teulada i tots els murs de la capella, tapà esclotxes i fissures, es va enrajolar el sòl que encara conservava les antigues lloses de pedra, es van reparar les escales del cor que estaven en molt mal estat,... finalment es va pintar tot l'edifici, dins i fora.

Entrat l'any 2000 i per una millor accessibilitat a la capella, es van substituir els dos graons i brancal de pedra exteriors de la porta d'entrada i es va construir una petita rampa amb passamans.

Als voltants de l'any 2010, poc temps abans de la jubilació de mossèn Joan, s'aconseguí portar la llum elèctrica a la capella, una millora molt important que feia anys que s'hi estava lluitant. Va ser el seu últim esforç, la culminació del seu projecte de treball abans de marxar.

Mossèn Joan, al llarg dels seus trenta anys viscuts a la parròquia d'Artesa, ha deixat una gran empremta de treball, constància i servei a la comunitat. A la vida de tota persona hi ha coses que surten bé, altres regular i algunes malament, però al cap i la fi, l'important és l'actitud i la bona voluntat de la gent. Mossèn Joan ha estat un sacerdot i home de bona fe que ha donat el millor de si mateix per les causes en les quals creia i estimava.

Moltes gràcies per tot! Que descansi en pau!

FIN S SEMPRE JOAN

Antoni Garròs Solé

21 de novembre, ahir em vaig assabentar de la mort d'un molt bon amic meu, amb qui a primera vista no compartíem res i ens trobàvem molt bé quan ens vèiem i compartíem una estona. Mossèn Joan Torrelles, l'home que no sabia fer un sermó entenmentat i sense cantar, però sabia escoltar i compartir estones boiroses. Amb qui vam congeniar des del primer dia, i això que els nostres punts de vista religiosos no eren semblants, però fins i tot de religió podíem parlar sense enfadar-nos. La nostra va ser una relació molt especial, i com a mostra us explicaré la conversa que vam tenir a l'habitació de l'Arnau. Després de tenir l'infart, entra i em diu tot compungit:

-“tot anirà bé”- i jo que li responc,

- “i tant, que no veus que he fet trampa?”- i ell com qui sent ploure o pensant l'Antonio ha perdut el seny, continuo- “en quin mes estem?”, “Juny”, “I a qui està dedicat?”, “Al Sagrat Cor. A més Jo vaig estudiar als maristes i allí hi havia una escultura enorme a l'escala d'entrada; havíem de passar un munt de vegades al dia per davant seu, i amb la mala fama dels maristes, prou bé que em va anar, i a més demà dia 7 és el dia del Beat Marcel·lí Xampanyat

(avui ja sant) i no crec que em doni l'esquena, veus com he jugat amb cartes marcades? Tot anirà bé”- i el Joan, que per poc no li agafa alguna cosa, va i em diu:

- “a tu no t'entendré mai, però tot anirà bé”.

Segur que aquesta conversa no l'ha fet arribar a la Causa dels Sants, per ajudar-lo a pujar als altars, però d'ell es podria esperar qualsevol cosa. Bé, ja no et tornarem a visitar amb l'Anabel a Sant Martí o a la Residència, però el teu record sempre estarà en nosaltres.

Una forta abraçada

CAL SER VALENT

M. Assumpció Cornadó Lladó

*Cal ser valent
per no permetre
que mai ningú,
apagui la teva llum.
I amb la mirada,
regalar somriures
encara que el cor et plori
i a sobre et caigui
una pluja d'impossibles.*

*Cal ser valent
per saber estimar-te,
per complaure la teva ànima*

i oblidar-te de la teva talla.

*Per aixecar-te
i seguir lluitant
tantes vegades,
com als altres
has ensenyat.*

*Cal ser valent
per saber veure en cada debilitat,
una nova oportunitat
de construir la teva fortalesa
i de cridar sense por,
“Jo sóc la llibertat”.*

LA CREACIÓ DE LA "TAULA DE BENESTAR ANIMAL" A LLEIDA

Eulàlia Solà Miró

LA CREACIÓ DE LA "TAULA DE BENESTAR ANIMAL" A LLEIDA, ja és un FET.

Fa temps que des de les diferents comissions de protecció animal dels col·legis de l'advocacia de Catalunya s'està impulsant la creació de les Taules de Benestar animal a les ciutats catalanes, la qual cosa seria un gran avantatge per avançar en el compliment de la Llei de protecció a tots nivells. S'han creat Taules en diferents ciutats del territori: Barcelona, Terrassa, Sabadell, Girona... A Lleida es va fer la primera reunió on line el passat dinou de febrer. Hi van assistir, entre altra gent, dues representants de Plataforma animalista Terres de Lleida, on està adherida, també, l'Alternativa Ecologista d'Artesa o Protectora d'Artesa tal com se'ns coneix dins del món animalista de Ponent. Però el nom que l'Ajuntament de Lleida li ha donat és el de: Consell Municipal de Benestar Animal, dins de l'àmbit de participació ciutadana que funciona per sectorials, per temes i que s'introdueix amb el nom de Consell Municipal de... Benestar Animal, per això no es diu Taula de Benestar animal. Com que el nom no fa la cosa, ja ens va bé, el principal és que s'hagi constituït, ara a treballar toquen.

Tot seguit us passem a explicar en què consisteix la creació de la Comissió de Protecció dels Drets dels animals del Col·legi de l'Advocacia de Lleida i de les Taules de Benestar animal.

QUÈ ÉS LA COMISSIÓ DE PROTECCIÓ DEL DRET DELS ANIMALS?

La comissió de Protecció de Dret dels Animals del Col·legi de L'Advocacia de Lleida es va crear el 18 de juliol de 2019, en el marc de la creació d'altres comissions existents en els col·legis catalans, i forma part del Consell de Protecció de Dret dels Animals del col·legi de L'advocacia Catalana.

OBJECTIUS DE LA TAULA DE BENESTAR ANIMAL

Són els que segueixen:

- Formació: Cal ficar en coneixement que la Comissió de protecció animal del Col·legi de l'Advoca-

cia de Lleida està treballant per crear formacions adequades i dirigides a actors administratius, tècnics municipals, agents rurals o agents de l'autoritat sobre l'aplicació de la llei, tant a nivell administratiu com penal, que s'oferirien de forma gratuïta.

- Crear Protocols d'actuació per escrit en la recollida d'animals al municipi.

- Proposar iniciatives per fomentar la protecció dels animals.

- Procurar que els centres de recollida d'animals garanteixin les condicions adequades i compleixin la legalitat vigent.

- Dissenyar campanyes institucionals (convivència responsable, identificació, cens, esterilització, abandonament...)

- Altres.

INTEGRANTS DE LA TAULA o del CONSELL MUNICIPAL DE BENESTAR ANIMAL A LLEIDA

- Regidoria competent. En el cas de Lleida és la Regidoria de Medi Ambient amb el Sergi Talamonte.

- Un/una representant de cada partit de l'oposició.

- Representants d'Agents forestals, policies municipals i autonòmics, bombers .

- Una representant sector veterinària (Col·legi de veterinaris).

- Col·lectius d'advocats especialitzats, Estela Torres.

- Caps tècnics municipals Sr. Francesc Mòdol, Cristina Sáez.

- Representació de comerciants dedicats a la venda d'animals.

- Representants d'associacions Protectores d'animals del municipi.

El dia de la Reunió hi havia representants de la major part de les seccions. Dels món animalista hi havia : el voluntariat de la Canera de Lleida o CAAC LLEIDA, la Protectora Amics dels animals, Progat Lleida, Ipcena, Associació Trenca i Plataforma Animalista Terres de Lleida.

QUIN PAPER HI JUGA LA COMISSIÓ DE PROTECCIÓ ANIMAL DE L'ADVOCACIA?

-Potenciar la creació i els acords que es duguin a terme.

-Visió especialitzada i professional en defensa dels drets dels animals.

-Assessorament legal dels temes que es duguin a terme a la taula.

Com haureu pogut comprovar la creació del Consell Municipal de Benestar animal a la ciutat de Lleida és imprescindible per avançar en el tema de la tinença responsable tant per part de l'ad-

ministració com de la ciutadania, i impulsar, així, el compliment d'una Llei catalana capdavantera a l'estat, però buida, molt cops, de continguts fe-faents i pràctics. Desitgem que la creació de les Taules de Benestar animal a tot el territori ens apropi una mica més al sentir i fer d'Europa pel que fa al tracte i respecte que mereixen els animals globalment.

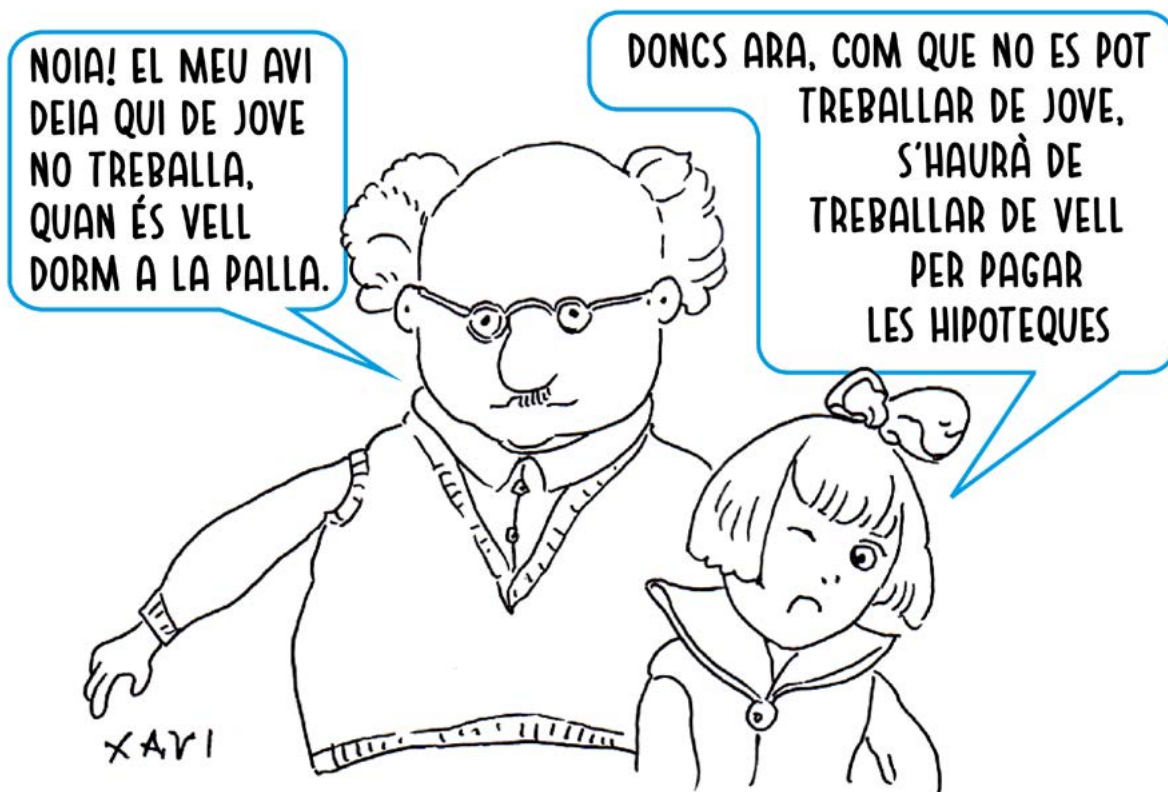
Des de Plataforma animalista Terres de Lleida i des de totes les Protectores, Grups Locals i Entitats adherides, desitgem que la reunió hagi estat un primer pas, i que els acords presos i la seva implementació, estiguin a l'altura dels temps actuals i del sentir, que bona part de la ciutadania, fa temps que reclama.

Plataforma Animalista Terres de Lleida/ Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida.

"La moral dels pobles i de les persones es demostra segons el tracte que donen als seus animals"
Mahatma Gandhi.

HUMOR: L'AVI I LA NETA

Xavi

ENTREVISTA ALS SENYORS MANEL GRAU I CASIMIR IGLESIAS

Laura Farran Botargues

Davant la importància que suposa aquesta sentència per als 43 veïns dels antics blocs Germans Pujol i Reñé que van presentar la demanda, es feia necessària una reunió de tothom qui estigués interessat per conèixer de primera mà la gestió i el desenllaç d'aquest conflicte, però davant la impossibilitat de poder celebrar-la a causa de la pandèmia de la COVID-19, en Manel Grau i en Casimir Iglesias es presenten a una breu entrevista per a mostrar com van viure el llarg camí del conflicte. A més, en Manel Grau ho ha anat explicant també personalment, a cadascun dels veïns que formen part de la demanda:

1.- Per què creieu que ADIGSA no va tenir en compte el segon plànol i es va escripturar els espais que considerava públics sense avisar els veïns?

MANEL: Per a mi va ser un problema polític i a més, crec que l'aleshores advocat d'ADIGSA, el Sr. Jesús Cabós va ser el responsable d'escripturar els habitatges amb el plànol de 1957. Quan anàvem a ADIGSA i parlàvem amb ell, no volia saber-ne res, tot i les proves documentals que aportàvem de les tanques (sempre ens posava "travetes"). Ens deia que per fer-nos amos calia pagar 50 euros per m².

Ens va dir que moralment era nostre, de cada veí, però que l'escriptura la tenien ells i era el que comptava.

Ara bé, nosaltres sempre li vam dir que no veuria ni un euro, que aniríem aguantant, a veure qui guanyava al final.

CASIMIR: Sí, només li interessava que paguéssim els 50 euros per m² que ens demanaven per poder-nos fer amos de l'excés de cabuda. I considerava que no teníem res a fer i que l'administració ens guanyaria per esgotament.

2.- Que us va portar a encapçalar accions contra ADIGSA representant els veïns?

CASIMIR: Vam pensar que era l'única via possible. En Manel em va dir que si l'acompanyava ho podríem tirar endavant. Així, que vam aconseguir proves documentals (gràcies a la col·laboració d'en Josep Ramon Gallart) i amb aquests documents vam anar al despatx d'advocats d'en Simeó Miquel.

MANEL: Jo només veia aquesta via com a possible perquè les reunions que havíem fet amb ADIGSA no ens portaven a res i no ens escoltaven. Tot i que els lliuràvem la documentació, aquí a la delegació de Lleida no la van tenir en compte per a res.

3.- Per què es va triar el bufet Simeó Miquel?

MANEL: Jo ja el coneixia, per a mi un dels millors advocats en relació a temes d'urbanisme. Vull aprofitar per agrair a tot el personal del bufet d'en Simeó Miquel, especialment al Carles Alamany, tota la consideració i atenció rebuda, ja que es van sentir molt solidaris amb nosaltres, sempre van pensar que teníem la raó i que ADIGSA s'havia aprofitat de nosaltres. En Simeó Miquel ens ha cobrat poc per tota la feina que ha fet, ens va perdonar 3000 euros i ens va acompanyar a reunions amb l'INCASOL a Barcelona, sense cobrar res ni del desplaçament ni del temps destinat.

4.- Com va respondre en un principi ADIGSA a les demandes dels veïns dels antics blocs Germans Pujol i Reñé?

CASIMIR: Com hem dit abans, no en van voler saber res, a més pensaven que no teníem res a fer i no ens en sortiríem i hauríem de pagar.

MANEL: Tant l'advocat Jesús Cabós, com la Cristina Ballester que era la delegada, ens reiteraven que volien que paguéssim els diners i a més tota la documentació que els lliuràvem es quedava aquí, arraconada, i no arribava a Barcelona.

5.- Com valoreu l'actuació dels representants d'ADIGSA en les diferents reunions que vàreu tenir amb ells a Lleida i a Barcelona?

CASIMIR: Sempre que vam anar a Barcelona a l'INCASOL i hi vam anar unes quantes vegades, portàvem fotocòpies amb la documentació de les

tanques, del que havien pagat els veïns, de les modificacions del plànol de 1957 i sempre ens deien que no tenien cap documentació sobre aquest assumpte, que de Lleida no els havien enviat res. Sempre era un començar de nou.

MANEL: Seria la darrera reunió que vam tenir a l'INCASÒL quan era delegat n'Albert Civit, crec que encara ho és ara, que seria l'única persona d'aquesta entitat que es va interessar pel nostre cas i que ens va dir clarament que mai els havia arribat a Barcelona cap mena de documentació sobre els blocs Germans Pujol i Reñé, tot i que a Lleida els l'havíem portat diverses vegades, ja que no ens feien cas.

6.- Quan comença a canviar el criteri de l'actual INCASÒL sobre el conflicte?

MANEL: L'any 2017, com he dit abans, seria amb el delegat de l'INCASÒL, el Sr. Albert Civit quan canviaria la situació. A la reunió hi vam assistir el delegat, l'advocada Sra. Delfina, l'arquitecte Sr. Jordi, en Simeó Miquel, en Casimir i jo mateix. Seria en aquesta reunió quan el Sr. Albert Civit reconeix que teníem tota la raó, que no era correcte el que ens havien fet, però que no ens podia assignar l'excés de cabuda si no era a través d'una demanda judicial contra l'INCASÒL, que presentéssim la demanda i després ells ja s'aplanarien", és a dir, ens donarien la raó.

CASIMIR: Sort que portava una còpia amb tota la documentació. En van fer còpies, ho van analitzar i, com diu el Manel, ens van donar la raó. És molt frustrant veure com havien paralytitzat des de Lleida els documents i no els feien arribar a Barcelona.

MANEL: Que el delegat no hagués vist mai la documentació que havíem lliurat moltes vegades, ho puc entendre fins a un cert punt, ja que era un càrrec polític, però allí hi havia funcionaris des de molts anys, com l'advocada, i no en sabien res. Tota la culpa creiem que la va tenir l'advocat d'ADIGSA a Lleida, el Sr. Cabós, que va fer fonedissa la documentació perquè volia cobrar els diners i no volia reconèixer la mala acció que havia fet al seu temps. De fet, els seus superiors el van alligonar i a la darrera reunió que vàrem fer a Lleida ja no el van deixar assistir.

Manel Grau Messegué rebent el títol de propietat de la casa

7.- Per què no s'arriba a un judici?

MANEL: Sí que s'hi arriba a judici, es presenta al jutjat la demanda dels 43 veïns, el procurador... i el dia del judici, la demandada l'INCASÒL s'aplana, és a dir, ens dona la raó. Abans del judici, a primers de març del 2020 representants de l'INCASÒL es van personar al bufet d'en Simeó Miquel, van reunir-se amb en Simeó Miquel i en Carles Alamany i els van comunicar que els havia arribat la demanda judicial, que tiréssim endavant i que en el seu moment ells ja s'aplanarien. La pandèmia faria endarrerir el procés.

CASIMIR: De fet, van complir el que ens havien dit, que si els denunciàvem i arribàvem al judici, l'INCASÒL es posarien d'acord amb el que demanava la demanda dels veïns.

8.- Us sentiu satisfets amb la sentència?

MANEL: Sí, molt, és el que hem estat buscant des de fa quinze anys.

CASIMIR: Sí, realment és el que volíem. L'únic que ens sap greu tant a en Manel com a mi, és que quedessin alguns veïns sense adherir-se a la demanda (tot i que es va anar casa per casa explicant el què volíem fer i com ho volíem fer), potser per falta de confiança respecte a nosaltres, perquè anàvem contra l'administració i potser pensàvem que no ens en sortiríem. És una llàstima perquè ara ens n'hauríem gaudit tots. També agraiem la confiança mostrada per tots aquells que van creure amb nosaltres.

PETITES JOIES DEL PATRIMONI ETNOLÒGIC D'ARTESA

Cabanes de pedra seca sota la neu

EL JAQUI

LES AVENTURES I DÈSVENTURES

Eulàlia Solà Miró

Aquell cap de setmana la família de l'Andreu i el Víctor, dos bessons de sis anys, s'estava al bar del poble, sopant un entrepà, quan un dels dos nens veié el cartell amb fotografies que anunciava l'adopció dels cadells de la Nit, la gosseta de la Berta, i la ubicació de la finca del Fede, que els acollia. Així que els veieren ja no van badar boca i van sopar enmig del ploriqueig i la lletania de "volem un gosset!". Com que l'endemà era diumenge als pares ja els anava bé i s'hi presentaren. El Fede també hi era, hi anava cada dia perquè havia de donar menjar a tots els animals del mas. De tots els gossets els agradà el Jaqui perquè era el més petit i eixerit, no parava quiet i tota l'estona els seguia bordant i remenant la cua. La família s'estranyà que no fessin els papers de l'adopció ni els demanessin res de res, i entengueren que l'haurien de vacunar i també identificar amb un xip ells, ja que era obligatori; de l'esterilització ja hi pensarien arribat el moment. Mentrestant en Fede els acomiadava pensant que quin descans li quedava que se l'emportaven ja que era el més enredaire, s'esmunyia als ponedors, aixafava els ous, empaitava els conills i les gallines tot jugant, i s'havia endut més d'una picossada.

Un cop arribats a casa, el Víctor i l'Andreu, com que no havien pogut comprar cap corretja ni utensili, ja que era diumenge, buscaren una caixa de cartró i una tovallola que li faria de llit, un plat on hi posaren l'arròs sobrer del dinar i una cassoleta que ompliren d'aigua. Havent dinat, es van entretenir jugant passadís amunt, passadís avall o al terrat buit de plantes, i per una bona estona estigueren força distrets. Els pares podien fer la seva atents només al xivarri que se sentia, i al qual ja estaven acostumats. Semblava

que la cosa funcionava, els nens estaven ocupats i el gosset també.

A l'endemà, dilluns, la cosa canvià, tothom anava de bòlid: la mare i el pare a treballar i els menuts a l'escola. A mitja tarda es retrobarien; el pare ja hauria comprat els estris i la corretja i el traurien a passejar perquè pogués fer les seves necessitats.

Arribats a casa una olor penetrant els colpejà els narius. Excrements i pixum barrejats amb trossos de caps i un devesall de joguines mig trencades anunciaven que el Jaqui els havia enyorat molt. La mare i el pare van pensar que, cada cop que sortien, l'havien de deixar al terrat, fins que aprengué a comportar-se. Com que feia bon temps no hi havia problema, quan tornaven d'escola podien jugar una estona, tot estava controlat. Però tal com avançava el curs tot es feia més difícil: el canvi horari, les activitats extraescolars, els deures...hi havia dies que no tenien temps per jugar de manera que el joc es concentrava en els caps de setmana. El Jaqui aviat aprengué l'horari de cada cosa: de dia al terrat, quan arribaven a casa el treien a fer la passejada obligatòria, però no sense retrets ja que els pares estaven cansats i els nens eren massa petits per sortir sols al carrer, després hi havia activitats, deures...finalment a sopar i a dormir, i a l'endemà sant Tornem-hi! Un dia van arribar tard, discutien i es van oblidar totalment del gos. Aquella nit va ploure i l'endemà el van trobar cargolat i moll entre els testos buits que guardava la família esperant temps millors per dedicar-se a guarnir-los amb plantes i flors. Definitivament entre setmana no tenien temps per a res i el Jaqui sense una educació no millorava. Finalment van decidir portar-lo a la finca d'uns amics amb qui es veien sovint. Tenien altres gossos, el petit Jaqui no seria cap destorb.

La finca era còmoda, una tanca metàl·lica l'envoltava, estava plena d'arbres i plantes, parterres plens de rosers i geranis, pins i algun roure. Era una antiga vaqueria en desús, tenia llum, aigua corrent i quadres calentones on aixoplugar-se. El menjar no hi faltava; una tremuja ben plena els en servia i l'abeurador era automàtic; però aquella abundància i alegria no eren compartides, els altres gossos se'l miraven malament, estava clar que el veien com un intrús. Ells eren tres, grans i forts i li grunyien per res. Ja el primer dia, quan es quedaren sols, en fer la intenció d'apropar-se al menjar el rebolcaren per terra i li

queixalaren l'orella, així que entengué de seguida que el menjar ni tocar-lo. Aprofitava mentre dormien o els caps de setmana quan hi anava la família per omplir la panxa afamada. Passaven els dies, creixia prim i escardalenc. Arribà el gener, que fou especialment fred i plujós, no convidava a les visites i la família de l'Andreu i el Víctor no es presentà. El Jaqui cada vegada estava més trist, però ningú no se'n adonava. Un matí es llevà ben d'hora per menjar, però no va ser prou hàbil i un dels gossos es va despertar, començà a buixir sorollosament de manera que els altres es desvetllaren. La seva mirada irada i les dents serrades feien témer el pitjor, ell s'escapolí corrent cap a la tanca més propera; petit i lleuger corria com una llebre, les potes preparades per saltar. El salt fou apoteòsic, digne del millor atleta, i en uns segons es trobà fora del recinte amb els musells dels qui mai no havien estat companys enganxats a la xarxa buixint i escopint odi. Definitivament aquella no era casa seva. I ara, on aniria? Començà a caminar i caminar fins que arribà en una cruïlla on s'assegué i es quedà adormit. Ja era ben entrat el matí quan el despertà el soroll d'un tractor que s'apropava calmosament; ell

es posà enmig del camí i el tractor s'aturà. Després d'unes paraules consoladores l'home el carregà i el portà a l'Ajuntament on li digueren que aquella finca on l'havia trobat era terme de Lleida per tant el gosset havia d'entrar a la Canera de la ciutat. El Jaqui pensà per a si que tot havia acabat bé que allí li donarien de menjar i li buscarien una família que se'n faria càrrec com es mereixia. Tenia tantes ganes que algú l'estimés!

HO HEM LLEGIT A...

SEGRE
Diumenge, 31 de gener del 2021

ÉS NOTÍCIA | 5

CORONAVIRUS DADES

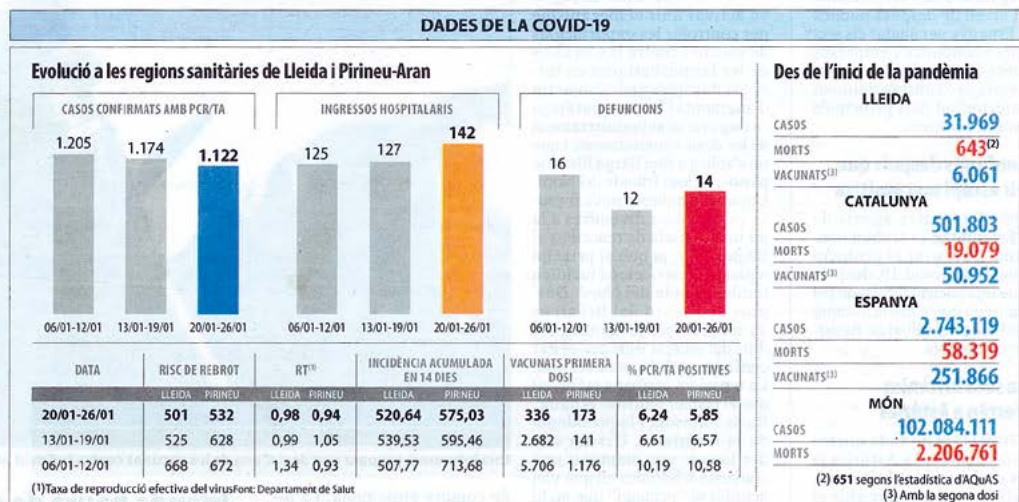
Tres pobles de Lleida tenen el ritme de contagi més gran de Catalunya i és baix en el 70%

Cada positiu transmet el virus a una mitjana de tres persones a Seròs, Sant Llorenç de Morunys i Artesa de Lleida || El Pallars Sobirà és l'única comarca catalana en què el risc de rebrot és baix

R. R. / S. ESPÍN

LLEIDA | Tres municipis de Lleida van al capdavant de Catalunya en velocitat de contagi. Seròs, Sant Llorenç de Morunys i Artesa de Lleida tenen un índex Rt de 3, la qual cosa significa que cada infectat transmet el virus a una mitjana de tres persones. A la resta del territori català, només la localitat tarragonina de Poble de Montornès supera aquesta xifra, amb 3,37.

L'ajuntament de Seròs, municipi amb un índex Rt de 3,16, va emetre un ban dividens en què advertia que "la situació epidemiològica segueix fora de control", amb un nombre creixent de contagis, i va fer una crida a la població per extremer les precaucions. Per la seua part, el consistori d'Artesa de Lleida, amb un Rt de 3, va cancel·lar activitats culturals "fins a nou avis" pel "moment d'alta transmissió de la pandèmia", segons va anunciar als veïns.

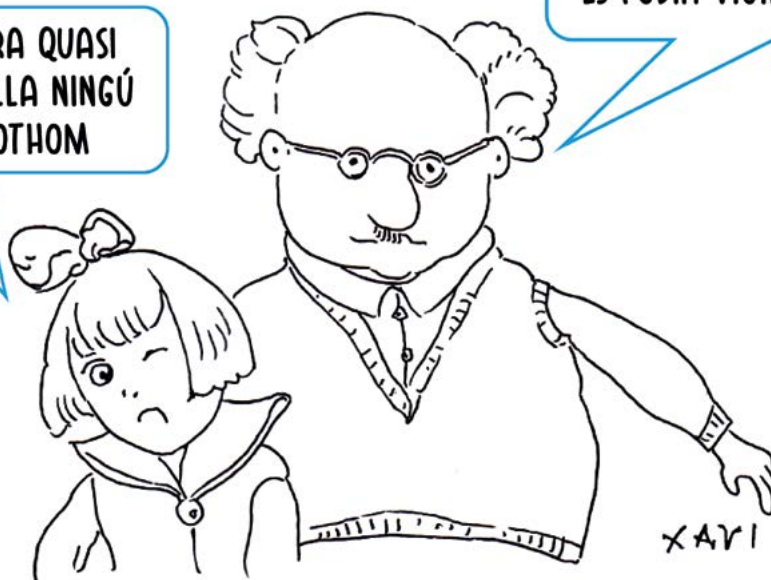

HUMOR: L'AVI I LA NETA

Xavi

NOIA! SAPS QUE ABANS ES TREBALLAVA TAMBÉ ELS DIUMENGES I JUST ES PODIA VIURE

DONCS ARA QUASI NO TREBALLA NINGÚ I VIU TOT HOM

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

Solucions a la pàgina 39

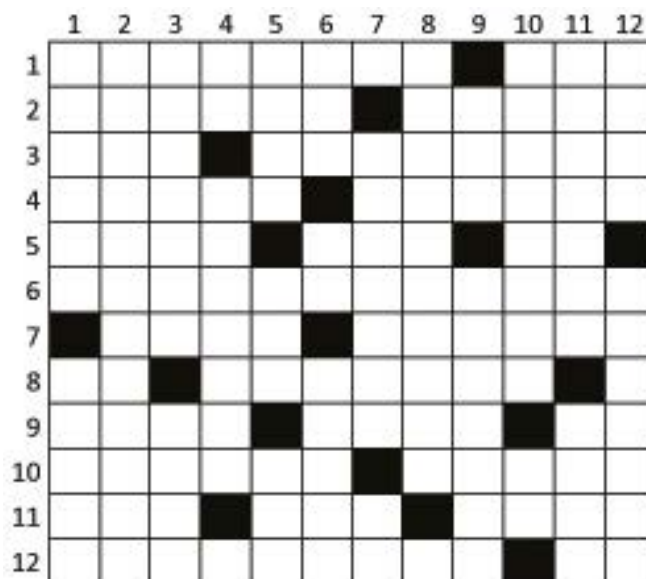
Miquel A. Navarro

HORIZONTALS

1. Repartim, dividim. Oceà petit. 2. Aclamà, lloà. Relatiu a l'èter. 3. Un tro desgavellat. En femení i al revés, que té tres cares. 4. Obraven, produïen. Relatiu a Pirros. 5. Al revés, vas sacramental. Menja copiosa. Primera i segona. 6. Recobriaren. 7. El nom anglès. Al revés, provisional, suplent. 8. Nom de consonant. Sexual, amorosa. Tona. 9. Lloguer d'un vaixell cap per avall. Alcalde. Lletra matemàtica. 10. Fas venir cap a tu. Al revés, femelles. 11. No és pobre. Pot ser de flors o de pluja. Esma, aptesa. 12. Dimanarien, brollarien. Carta molt valuosa

VERTICALS

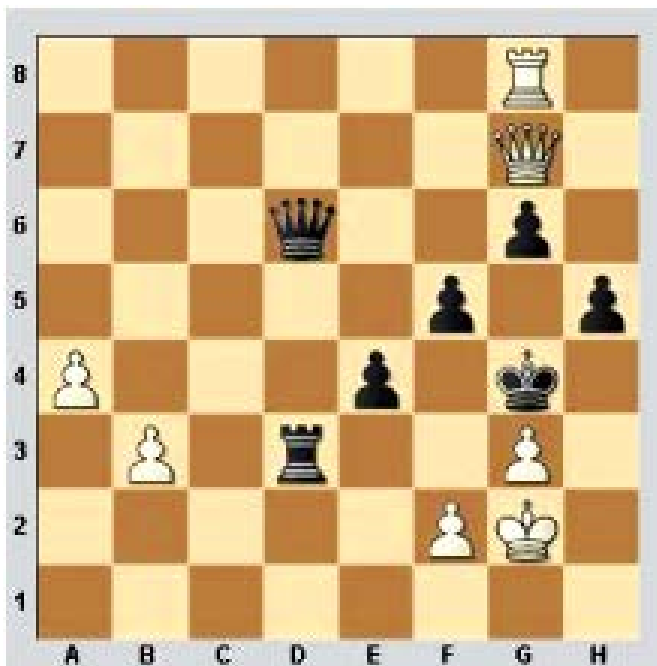
1. Fil elèctric. Remaré endarrere. 2. Tercer per la cua. 3. Cert Brasiler. Cetaci amb mala fama. 4. Quarantanou. Terres sempre habitades. Nitrogen. 5. Organització militar. Preposició. Planeta. 6. Número de identificació corporal. Nom de consonant. Grato, rasco cap per avall. 7. Vocal forta. Gas de guerra. Nota musical. 8. Donaries medicament. Vocal. 9. Riu català. Adeleiten, distreuen. 10. Posaríem més llenya al foc, al revés. No sap. 11. Tornen a casa. Certa fruita. 12. Un crit tot desastrós. Clares, netes

PROBLEMA D'ESCACS

Abert Batiste

Juguen negres i obtenen una situació clau per assolir la victòria.

ENIGMA

Ens sabrieu dir com es diu i per a que serveix l'aparell de la imatge

Sol·lució a l'enigma del mes passat:
L'aparell de l'enigma de la revista anterior era una caixa registradora antiga, que servia per calcular i registrar transaccions comercials.

No vam tenir resposta.

En canvi el que vam plantejar a La Femosa 308, el va respondre correctament Casimir Iglesias Gallart.

SOPA DE LLETRES

Miquel À. Navarro

Busqueu 12 crustacis decàpodes de mar o riu que són comestibles

I	B	A	R	B	A	C	I	O	L
C	E	G	A	D	C	T	N	L	S
A	R	A	D	C	S	D	O	L	A
B	N	M	R	O	L	B	R	A	S
R	A	B	G	A	R	N	U	M	T
E	T	A	R	E	N	S	X	A	R
L	L	D	G	B	L	Y	R	N	E
L	P	A	O	X	C	D	A	T	X
A	N	U	C	N	A	R	C	O	D
T	E	S	C	A	M	A	R	L	A

SUDOKU

Lluís Gil

				7				4
	8	4	3	2				
3	9	5			4		2	
			9	1	5			8
			7	8	6			2
	6	7						
4					8		5	3
						8	4	
5	2		1			9		

Diumenge, 17 de gener de 2021

La **Mañana**

MEMÒRIA DE LA GUERRA (IN)CIVIL

La família 'retroba' el soldat mort al front de la Bordeta fa 82 anys

'La Mañana' aconsegueix contactar amb parents valencians de Domènec Lloret Girau, que desconeixien que va caure a Lleida

DIEGO ARÁNEGA
@DiegoAraneaga
Lleida

Domènec Lloret Girau, un jove soldat del poble valencià d'Oliva, va morir a les 8 de la tarda de l'1 de juny de 1938 "a conseqüència d'una bala" al front de la Bordeta. Va ser un més dels milers de soldats caiguts durant la Guerra Civil i que van quedar en l'oblit durant més de 80 anys, però ara s'ha recuperat una petita part de la seva història i, per tant, de la seva memòria. Al menys, els seus familiars d'Oliva han pogut saber que el jove, de només 27 anys, va morir a Lleida per un tret de bala i que resta enterrat al cementiri d'Artesa de Lleida, segons consta al registre que certifica la seva mort. Malauradament, no ha estat possible aclarir les fosques circumstàncies de la seva misteriosa mort. Misteriosa perquè, segons la història acadèmica, al front de la Bordeta no va haver mai enfrontaments directes amb les tropes sublevades, que en aquelles dates controlaven la ciutat de Lleida i pretenien avançar cap a Barcelona.

Tot i que a la serra del Puigdevall o del Piso, als afores del barri de la Bordeta, es van atrinxerar uns mesos les forces de la 149 Brigada Mixta de l'Exèrcit Popular de la República desplegada a Catalunya, el front es va trencar per Balaguer-Camarasa i Serós. Per tant, els republicans apostats allà van retirar-se sense més al·ludis, segons la història oficial, encara que altres fonts descriuen un front de guerra gairebé desvaïat, amb trets gratuïts creuats entre els dos bàndols per animar les guardies eternes; amb persones ballant danera dels parapets militars per diversió, tot i el perill, o soldats suposadament enemics que es trobaven de nit i clandestinament prop del Segre perquè eren del mateix poble. Sembla dir, per tant, que mai se sabrà si Domènec va morir per accident,

FOTO: D.A. / Fossa comuna a la part vella del cementiri d'Artesa de Lleida on hauria d'haver les restes del soldat d'Oliva Domènec Lloret

'Final del laberint' al cementiri vell d'Artesa de Lleida

El registre civil d'Artesa de Lleida afirma que el cadàver del soldat Domènec Lloret havia de ser sepultat al cementiri del poble, on se suposa que encara hi és. Fonts veïnals van explicar que segurament va ser enterrat en

una fossa comuna, però que ja no existeix com a tal. Sembla ser que el cementiri es va remodelar a començaments d'aquest segle i a la part vella es va fer una mena de lloc comú. Actualment allà hi ha unes peces de marbre, on

només hi ha serigrafada i molt esborrada una petita creu, el nom del poble i una data. (que sembla maig de 2003). Sobre la fossa hi ha uns versos del llibre *Final del laberint* de Salvador Espriu, que fan: "Quan aquells

dits sensibles toquin música, fràgils i lentament vad'n llums canviant de ciris, surt de la festa. Mira quanta nit, quina extrema solitud se t'emporta, per la rialla, a l'home justificat i lliure que neix del teu silenci".

afusellat, suïcidat o per un tret de fènec, forbit o no.

De fet, ningú en sabia res d'aquest soldat republicà fins que Felip Gallart, mestre i escriptor d'Artesa de Lleida, va descobrir al registre civil del seu poble un document que certifica la defunció del membre de la 3a companyia, 595 batalló de la 149 Brigada Mixta. El document, avalat pel jutge municipal Manuel Argüés i pel secretari Fermí Bemaus, revela que la mort va ser certificada pel metge de la brigada i en virtut de la manifestació del sergent de la companyia, dels quals no consta el nom. Per contra, apareixen les

identitats de dos testimonis veïns d'Artesa de Lleida: Martí Penella Besora i Ramon Dioni Oró.

Amb la intenció d'informar a la família d'en Domènec, LA MAÑANA va contactar amb el regidor de l'Ajuntament d'Oliva responsable de Memòria Democràtica, Josep Escrivà, i amb dos investigadors locals especialitzats en el tema, Joan R. Morell i Vicent Malonda, els quals van començar a fer indagacions al respecte. Durant setmanes, la investigació no va avançar gaire perquè cap de les persones del poble d'Oliva amb cognom Lloret semblava tenir coneixement d'en Domènec. De fet,

tot indicava que l'oblit acabaria, de nou, sepultant el pobre soldat.

ARRIBEN LES NOVETATS

Tanmateix, el passat 27 de desembre LA MAÑANA va publicar tota la informació que tenia sota el títol "La misteriosa mort d'un soldat", i, de cop i volta, van començar a arribar novetats d'Oliva. L'assumpte va provocar un cert debat a les xarxes socials i fins i tot es va publicar en algun mitjà local i de tant fer bullir l'olla, van arribar les informacions.

Primer va ser l'historiador Joan R. Morell, que va revisar uns documents i va trobar un registre

(probablement del 1939) on constava que Domènec Lloret Girau havia mort "en acció de guerra". Tanmateix, als llistats oficials no apareixia. Per altra banda i curiosament, alguns descendents de la família Lloret van fer memòria (o s'ho van repensar) i van recordar-lo, tot i que de manera llunyana. Val a dir que aquest soldat tenia molts germans i germanastres i que, a més, estava solter, de manera que no va tenir descendència directa. Per tant, hi ha una certa nebulosa sobre qui fou aquesta persona, tot i que en la propera pàgina expliquem algun detall.

SEGRE

Diumenge, 10 de gener del 2021

43

GUIA

www.segre.com/guia

45 Homenatge. El 20 de gener comença a València l'Any Bigas Luna.

50 Cine. Bardem, Penélope Cruz i Banderas, protagonistes del cine espanyol el 2021.

EQUIPAMENTS INFÀNCIA

NADAL

Un Rei Mag, rojevenit més de vuitanta anys

■ Una de les múltiples peces que ha restaurat Manel Gigó en els últims mesos és la d'un Rei Mag, Melcior, que als anys quaranta del segle pas-

sat presidia durant les festes nadalenques el carrer Major, perquè els nens i nenes hi poguessin dipositar les cartes a Ses Majestats. "Jo encara

recordo anar passejant amb els pares fins allà per poder entregar la carta, és una figura emblemàtica del Nadal lleidatà per a moltes genera-

cions. Ara està completament restaurada i preparada perquè pugui tornar a portar a terme la seua comesa", va assegurar Gigó.

Lo Baratillo, a punt per al museu

Artesa de Lleida té previst obrir el seu equipament del joguet el primer trimestre de l'any que ve || Manel Gigó ja ha restaurat al voltant de cinc-centes de les més de tres mil peces que col·lecciona

P. RODELLAR

LLEIDA | Artesa de Lleida preveu obrir durant el primer trimestre de l'any que ve el seu museu del joguet i Manel Gigó, col·leccionista i propietari de més de tres mil joguines de l'emblemàtica botiga Lo Baratillo Leridano, que va tancar el 1978, ja n'ha restaurat al voltant de cinc-centes perquè puguin ser exposades en aquest nou equipament. "Fa pràcticament un any vaig començar a revisar més de dos-centes caixes, algunes portaven fins a trenta anys sense obrir-se, i des de fa sis o set mesos cada vegada que tinc temps vaig seleccionant i restaurant diferents peces perquè així estiguin en perfectes condicions a l'hora d'exhibir-se", va explicar Gigó. En aquest sentit, al historial compta amb joguets que es remunten des de principis del segle passat fins a la dècada dels vuitanta. "N'hi ha de tota mena, de llautó, de plàstic i cartró, nines, cotxes, bicicletes, automats, animals, etcètera. Amb tot el material que tinc

El col·leccionista Manel Gigó té més de 3.000 joguines de Lo Baratillo Leridano.

podria omplir-se el nou museu diverses vegades", va indicar divertit Gigó. Així mateix, el col·leccionista també va assegurar que la importància d'aquest museu no és tant la botiga per si mateixa com el que representa per a nombroses generacions de lleidatans. "Abans no hi havia mòbils ni ordinadors. Per a molts infants el que despertava passejar pel carrer Major i trobar-se amb aquest local era màgic i aquesta és l'essència que m'agradaria que es traslladés a l'exposició." Per la seua part, l'alcalde d'Artesa de Lleida, Pere Puiggròs, va afirmar que la construcció de l'equipament segueix els terminis previstos i que en qüestió de dies començarà a "tancar-se, se li col·locaran les rajoles i es construïran els lavabos. A més, durant l'any es portarà a terme la instal·lació elèctrica i el decorat". "Tenim molta il·lusió en aquest projecte i esperem que, si la pandèmia ho permet, a partir del 2022 sigui un dinamitzador del poble", va afirmar Puiggròs.

LA CUINA FEMOSA

Lluís Gil Fontanet

MONA DE PASQUA

Ingredients per a 6 persones

1 ou + els ous durs que es vulguin per guarnir el tortell, 6

400 g de farina aproximadament

5 g de sal (una cullerada de cafè rasa)

3 cullerades caramellades de sucre

1 tub d'essència de llimona

1 raig d'oli

1 cullerada de matafaluga

1 tassa d'aigua bullida amb la matafaluga anterior

½ tassa de llet

30 g de llevat

1 raig d'anís

200 g de confitura de cabell d'àngel

Temps de preparació 20 minuts

Avui la Cinta Mateu s'inspira en les padrines per donar gust a tothom que tingui fillols i filloles i encara que el sucre no estigui de moda, un dia és un dia, i encara que a les pastisseries en puguin fer una obra d'art culinària, de tant en tant, convé no perdre els referents culturals i ensenyar a la canalla com ens fèiem grans i com gaudíem de la festa amb el fruit del treball incansable de les gallines que teníem a casa.

Posem en una perola plena d'aigua un raig de vinagre i un pols de sal i els ous que convinguin per fer-los durs, una ebullició de 8-10 minuts són suficients, en funció de la mida.

Es bat l'ou, la tassa de la infusió de matafaluga, la llet una mica tèbia, el llevat, mig tub o el tub sencer d'essència de llimona, el raig d'oli i el raig d'anís i ho remenem sense oblidar-nos de posar al final la sal.

Es va afegint la farina fins que no n'admeti més i es pasta rebatent-la i donant-li cops i llençant-la sobre el taulell per tal que perdi l'aire.

Es deixa reposar la pasta un parell d'hores en un lloc càlid.

S'estira amb el rodet sobre una taula enfarinada fent un rectangle d'uns 70 cm per 20 cmi s'escampa el cabell d'àngel per la superfície, es plega en tres plec deixant el cabell d'àngel a dins i a la mena de braç de gitano que queda li donem forma circular i ho posem sobre una plata per anar al forn.

Clavem els ous a la pasta, recordem que no els hem pelat, amb la precaució de posar-hi un cinturó creuat de seguretat perquè el tortell al refredar-se pot deixar anar els ous i ens hem d'assegurar que queden ben enganxats.

Enfornem i deixem coure el tortell d'una hora i quart a una hora i mitja.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
Assistent social dimecres alterns973 16 71 62
Correus 9h a 10h de dilluns a divendres
Farmàcia973 16 72 04
Veterinari de la Protectora Local:
Emma Solé618 90 95 12

Clínica Ica Natura (Pardinyes)973 22 82 22
Clínica Riu Ebre (Cap Pont)973 21 65 49
Metge973 22 82 22
Metge urgències Dies feiners 15h a 8h i els festius
tot el dia973 14 20 29 / 973 14 20 33
Museu973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

- Solució:
1. ...,Txg3+
a. Rf3, preparant el escac i mat en la següent jugada.
 2. fxc3, Dd2+
Si blanques Rh1
 3. Si blanques Rf1
b. Rh3, preparant el escac i mat en la següent jugada.

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. RACIONEM. MAR. 2. ENALTÍ. ETERI. 3. OTR. TRIÈDICA. 4. FEIEN. PÍRRIC. 5. COPO. TEC. AB. 6. RECUPE-
RARIEN. 7. NAME. INTERÍ. 8. CU. ERÒTICA. T. 9. NOLI.
PAER. PI. 10. ATREUS. DONES. 11. RIC. RAM. ESME. 12.
EMANARIEN. AS.

VERTICALS

1. REÒFOR. CIARÉ. 2. ANTEPENÚLTIM. 3. CARIOCA.
ORCA. 4. IL. ECUMENE. N. 5. OTAN. PER. URÀ. 6. NIC.
TE. RASPO. 7. E. IPERITA. MI. 8. MEDICARIES. E. 9. TER.
RECREEN. 10. ATIARIEM. NS. 11. ARRIBEN. POMA. 12.
RITC. NÍTIDES.

SUDOKU

6	1	2	5	7	9	3	8	4
7	8	4	3	2	1	6	9	5
3	9	5	8	6	4	1	2	7
2	4	3	9	1	5	7	6	8
1	5	9	7	8	6	4	3	2
8	6	7	4	3	2	5	1	9
4	7	1	6	9	8	2	5	3
9	3	6	2	5	7	8	4	1
5	2	8	1	4	3	9	7	6

SOPA DE LLETRES

LLOBREGANT, LLAMÀNTOL, ARANYA, LLAGOS-
TÍ, ESCAMARLÀ, GAMBA, CABRELLA, CABRA,
CRANC, SASTRE, BOU i BERNAT.

INCÒGNITA

Els nens i adults d'Artesa de la imatge van anar d'excursió a algun poble marítim.

Algú ens podria dir a quin poble van anar d'excursió i l'any?

Podeu enviar les respostes a:
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Cursa - Caminada Solidària La Marató de TV3

Incendin a Cal Calvet

Llums nadalenques

Incivisme

IMATGES D'ACTUALITAT

Robatori i accident

Arribada del Camarlenc

Cabana nevada

Eleccions al Parlament de Catalunya